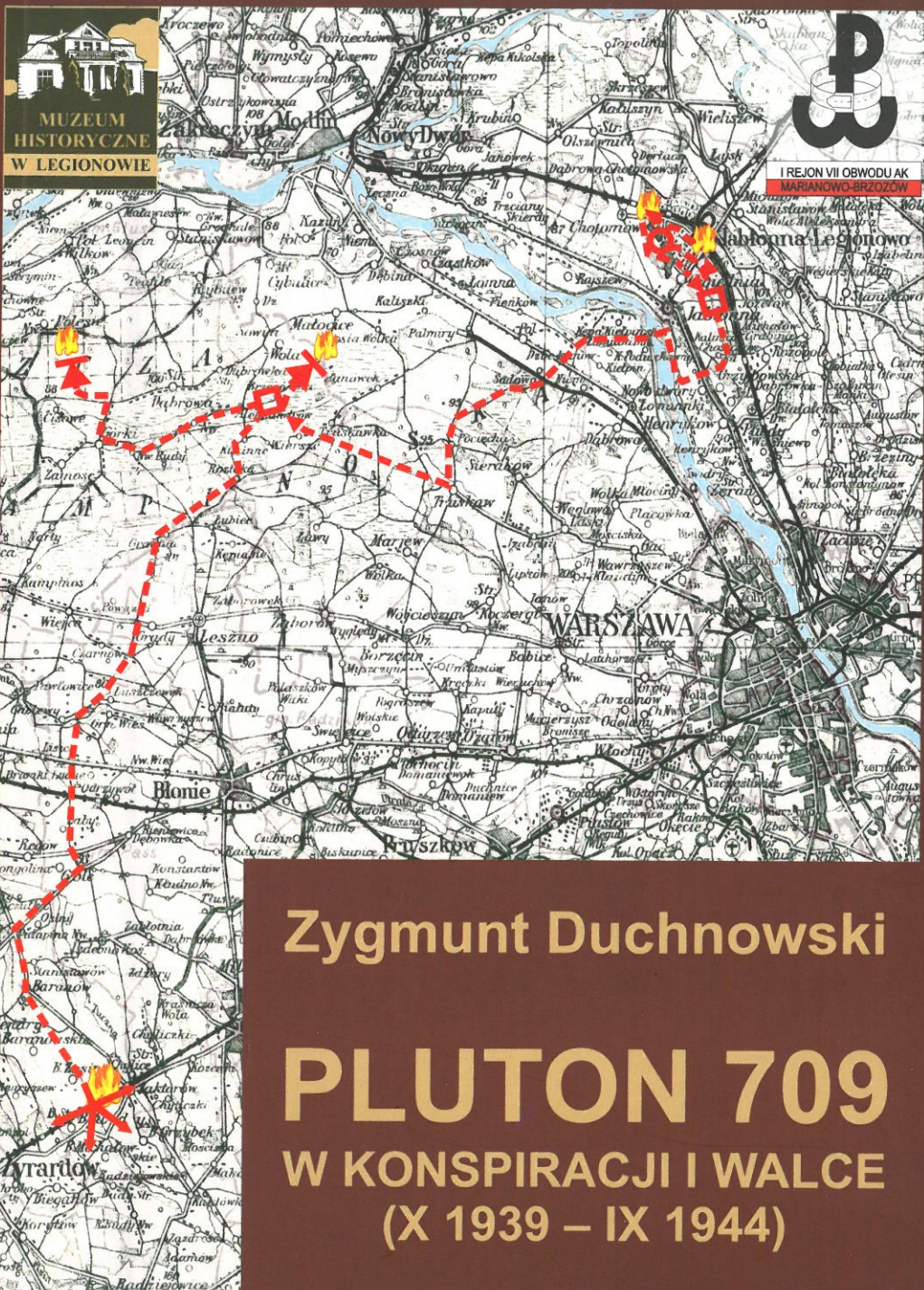

REGION VII OBYWÓD AK
MARIANOVO-BRZÓZÓW

Zygmunt Duchnowski

PLUTON 709

W KONSPIRACJI I WALCE

(X 1939 – IX 1944)

ZYGMUNT DUCHNOWSKI

PLUTON 709
W KONSPIRACJI I WALCE
(X 1939 – IX 1944)

LEGIONOWO 2014

Przedmowa:
dr hab. Jacek Emil Szczepański

Współpraca redakcyjna:
Rafał Degiel, Wojciech Jeute, Marcin Kielczyk

Korekta: Katarzyna Ziułkowska-Karnicka

Fotografie z archiwów:
Koła Nr 1 ŚZŻAK im. ppłk. Edwarda Dietricha w Legionowie
Muzeum Historycznego w Legionowie
oraz ze zbiorów prywatnych

© Copyright (2014)
Zygmunt Duchnowski
Muzeum Historyczne w Legionowie

ISBN 978-83-930897-6-5
Wydanie I

Wydawca:

Muzeum Historyczne w Legionowie
ul. Adama Mickiewicza 23
05-120 Legionowo

Publikacja współfinansowana przez:
Starostwo Powiatowe w Legionowie
Urząd Miasta Legionowo
Muzeum Historyczne w Legionowie

Legionowo 2014

Skład i druk: *Drukarnia L&P* www.drukarnialp.pl

Nakład 1000 egz.

Przedmowa

Działalności wydawniczej prowadzonej przez Muzeum Historyczne w Legionowie przyświeca idea popularyzacji różnorodnych aspektów z dziejów Legionowa i powiatu legionowskiego. Przy zastosowaniu otwartej formuły – od publikacji wspomnień po edycję źródeł – pragniemy stworzyć biblioteczkę wydawnictw muzealnych, do których będą mogli sięgnąć mieszkańcy i miłośnicy regionu.

Obecnie oddajemy PT Czytelnikom kolejną już, ósmą publikację, zatytułowaną *Pluton 709 w konspiracji i walce (X 1939–IX 1944)*. Należy zaznaczyć, że jej Autor – por. Zygmunt Duchnowski ps. „Buk” jest bezpośrednim uczestnikiem opisywanych wydarzeń, żołnierzem 709. plutonu Armii Krajowej. Nadaje to opracowaniu cenny walor wspomnieniowy. Jednocześnie Z. Duchnowski porusza tematykę trudną pod względem badawczym, domagającą się konfrontacji ze źródłami, których... po prostu nie ma lub są niedostępne. Niemniej Autor kreśli sugestywny obraz działalności konspiracyjnej i walk powstańczych w Legionowie i Kampinosie.

Publikacja książki jest zarazem formą upamiętnienia przez nasze Muzeum 70. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, będącego ważnym doświadczeniem zbiorowym, zarówno w dziejach narodu, jak i mieszkańców powiatu legionowskiego. Podstawą edycji jest maszynopis z 2007 r. poprawiony i uzupełniony przez Autora.

dr hab. Jacek Emil Szczepański

dyrektor Muzeum Historycznego w Legionowie

Od Autora

Opracowanie zawiera historię 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu „Marianowo-Brzozów” VII Obwodu „Obroża” Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej od pierwszych dni jego konspiracyjnego formowania w październiku 1939 r. aż do ostatnich walk w końcu września 1944 r. Przedstawiono w nim zgromadzone fakty i wspomnienia dotyczące organizacji, szkolenia, działań dywersyjnych i walk powstańczych tego plutonu.

Książka została zredagowana na podstawie moich własnych przeżyć oraz zbieranych materiałów, które gromadziłem przez wiele lat. Dużą pomocą były dla mnie cenne materiały, które przekazał mi w czasie swej ciężkiej choroby (w latach 80.) śp. kapral podchorąży (ppor. rez.) Stanisław Stamirowski ps. „Czarny” – zastępca dowódcy naszego plutonu. Przy gromadzeniu materiałów współpracowałem z kapitanem Edwardem Dietrichem ps. „Ralf” (b. adiutantem dowódcy I Rejonu „Marianowo-Brzozów”), łączniczkami Barbarą Rykaczewską ps. „Joanna” i Gabriellą Rykaczewską-Gabrysiak ps. „Ela” oraz kapralem Zdzisławem Dudzińskim ps. „Lipka”, który opracował stronę graficzną maszynopisu.

Maszynopis historii plutonu 709 ukończyłem w sierpniu 2007 r. Jego fragmenty były udostępniane koleżankom i kolegom ze Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej i ukazywały się już w innych publikacjach.

Jest dla mnie wielką satysfakcją, że całość opracowania doczekała się swego wydania w roku obchodów 70. Rocznicy Powstania Warszawskiego. Z tego tytułu pragnę złożyć serdeczne podziękowania wydawcy – Muzeum Historycznemu w Legionowie oraz fundatorom – władzom samorządowym powiatu legionowskiego i miasta Legionowo, a także współpracującym przy redakcji książki dr. hab. Jackowi Szczepańskiemu oraz kol. Rafałowi Degielowi, Wojciechowi Jeute, Marcinowi Kielczykowi i Katarzynie Ziulkowskiej-Karnickiej.

Plutonowy rezerwy (porucznik w st. spoczynku)

Dziękuję
Zygmunt Duchnowski ps. „Buk”

Geneza i struktury oddziałów

Nocą z 26 na 27 września w Warszawie, w przededniu wkroczenia wojsk niemieckich do stolicy, zapadła decyzja o kontynuowaniu walki z najeźdźcami w sposób konspiracyjny. Był to początek Polskiego Państwa Podziemnego i jego wojska. W terenie, często samorzutnie, tworzyły się zakonspirowane oddziały, które później, w wyniku tzw. „akcji scaleniowej” w 1942 r. weszły w skład Armii Krajowej.

W listopadzie 1939 r. na stacji kolejowej Legionowo-Przystanek ppor. Edward Dietrich¹ spotkał kpr. Stefana Wiśniewskiego², który miał wówczas kontakt z organizacją podziemia Związek Czytnu Zbrojnego, działającą właśnie na terenie Legionowa-Przystanku. W grudniu 1939 r. na pierwszym zebraniu organizacyjnym ppor. Edward Dietrich został zaprzysiężony i otrzymał pseudonim „Ralf”. Kpr. Stefan Wiśniewski ps. „Wist”, sierż. Antoni Brzeziński ps. „Rybak” i sierż. Adam Biechoński ps. „Ogończyk” przedstawili stan członków ww. organizacji, która liczyła w tym czasie 50 żołnierzy. Dowództwo nad oddziałem powierzono ppor. Edwardowi Dietrichowi, który od razu rozpoczął szkolenie jego żołnierzy. W tym okresie przeprowadzono również werbowanie nowych członków do tejże podziemnej organizacji i rozpoczęto gromadzenie broni³.

Dnia 14 lutego 1942 r., na rozkaz gen. Władysława Sikorskiego, Związek Walki Zbrojnej (ZWZ) i inne organizacje podziemne funkcjonujące na terenie okupowanego kraju zostały połączone. W ten sposób powstała Armia Krajowa. Okręg warszawski otrzymał kryptonim „Obroża”. W grudniu 1939 r. obejmował on powiat

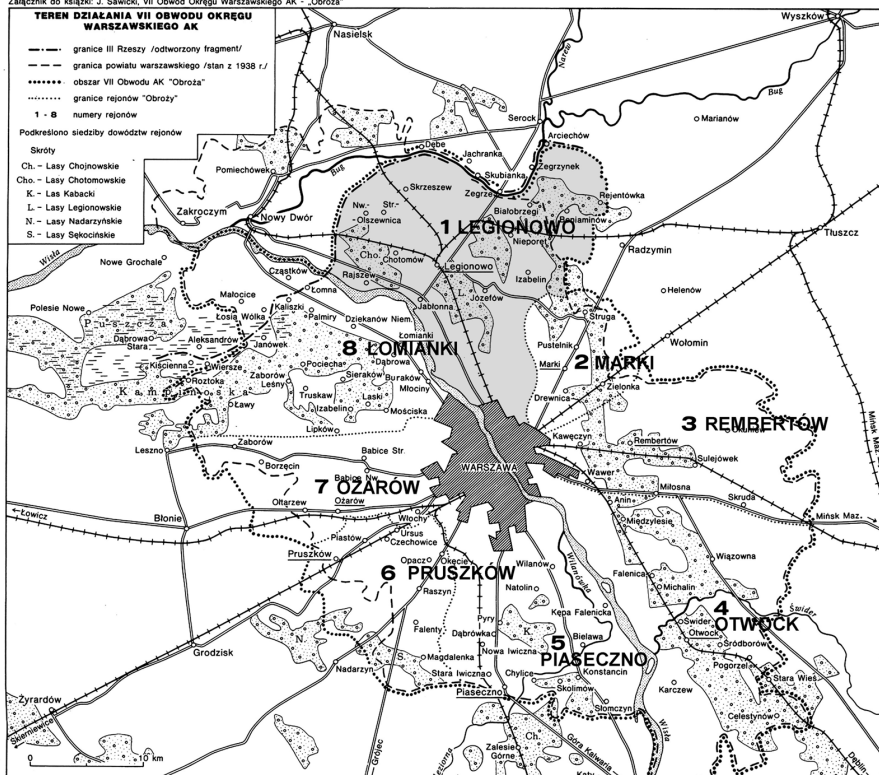
¹ Ppor. Edward Dietrich (1910–2005) – absolwent Dywizyjnej Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty z 1932 r. Od 1937 r. mieszkaniec Legionowa. Uczestniczył w bitwie pod Mławą jako dowódca plutonu broni towarzyszącej. Ranny w potyczce z desantem niemieckim. Po rekonwalescencji powrócił do Legionowa.

² Kpr. pchor. Stefan Wiśniewski (1902–1975) – późniejszy szef sztabu 3. kompanii dowodzonej przez ppor. Stefana Kasińskiego ps. „Kacper”.

³ Pod koniec grudnia 1939 r. ppor. Edward Dietrich i kpr. Stefan Wiśniewski wydobyli z bagien pod Jabłonną 3 karabiny, które po wyczyszczeniu i konserwacji przechowywał w piwnicy kpr. Stefan Wiśniewski. W ten sposób zaczęło się kompletowanie uzbrojenia.

warszawski, z wyjątkiem niektórych terenów położonych na północy powiatu, przyłączonych do tzw. „Reichu”.

Załącznik do książki: J. Sawicki, VII Obwód Okręgu Warszawskiego AK - „Obroza”

Podział VII Obwodu „Obroza” na rejony

Obwód „Obrozy” był podzielony na 8 Rejonów:

I Legionowo	– kryptonim „Marianowo-Brzozów”
II Marki	– kryptonim „Celków”
III Rembertów	– kryptonim „Dęby”
IV Otwock	– kryptonim „Frączyn”
V Piaseczno	– kryptonim „Gostyń”
VI Pruszków	– kryptonim „Helenów”
VII Ożarów	– kryptonim „Jaworzyn”
VIII Łomianki	– kryptonim „Łęgów”

Rejon I „Marianowo-Brozów” obejmował tereny położone po prawej stronie Wisły, opierając się na zachodzie o Wisłę, a na południu stykając z granicą Warszawy, tj. takimi miejscowościami jak: Żerań, Piekiełko, Tarchomin, Wiśniewo, Białoleka czy Brzeziny. Na wschodzie obejmował Szamocin, Rembelszczyznę, Stanisławów, Izabelin, Nieporęt, Wólkę Radzymińską, Beniaminów i Białobrzegi. Na północy sięgał do Narwi pod Zegrzem i obejmował Wieliszew, Skrzyszew, Kałuszyn, Olszewnicę, Chotomów oraz Rądziszew.

Od stycznia 1941 r. do marca 1942 r. komendantem I Rejonu ZWZ-AK był kpt./mjr dr med. Franciszek Amałowicz ps. „Tatar”⁴. Od marca 1942 r. funkcję dowódcy I Rejonu objął mjr/ppłk Roman Kłoczkowski ps. „Grosz”, którego adiutantem został wspomniany wyżej ppor. Edward Dietrich ps. „Ralf”.

Skład służb sztabowych I Rejonu przedstawiał się następująco:

Służba	Stopień	Imię	Nazwisko	Pseudonim
Dział organizacyjny	ppor.	Edward	Hermanowicz	ps. „Długosz”
Wywiad ofensywny		Zygmunt	Gdowski	ps. „Narcyz”
Kontrwywiad	st. sierż.	Sylwester	Krzykała	ps. „Kobra”
Kwatermistrz	ppor.	Leopold	Chrzanowski	ps. „Lopek”
Oficer broni	ppor.	Kajetan	Gierczyński	ps. „Michał”
Oficer materiałowy			Jurkiewicz	
Oficer taborowy			Jakubowski	
Informacja i propaganda	ppor.	Mieczysław	Smerek	ps. „Czcibor”
Wojskowa Służba Ochrony Powstania	plut.	Edmund	Olechno	ps. „Huszczka”
Wojskowa Służba Kobiet		Stanisława	Olechno	ps. „Sława”
Służba Zdrowia	mjr dr med.	Tadeusz	Frydrychowicz	ps. „Zdzidna”
Kapelan	ksiądz	Wacław	Szelenbaum	ps. „Bonus”
KOB (Kadra Obywatelska)	inż.	Zygmunt	Kopeć	ps. „Pług”

⁴ Przed nim, w okresie formowania rejonu, dowódcami byli kolejno: mjr Władysław Borowski (pierwszy organizator ZWZ w Legionowie, koniec 1939 r. – jesień 1940 r.) i kpt. Tadeusz Perdziński „Tarnawa” (od jesieni 1940 r. do stycznia 1941 r.). [przyp. red.]

W skład I Rejonu wchodziły 3 bataliony. Batalion I miał swoją siedzibę w Legionowie na Bukowcu, jego dowódcą był por./kpt. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”. W skład batalionu wchodziły:

- Kompania 1. składająca się z plutonów 701, 702, 703, z siedzibą w Legionowie-Bukowcu, obejmowała wschodnią część Legionowa, Choszczówkę i Grabinę. D-ca kompanii – st. sierż. Ludwik Majchrzak ps. „Komar”.
- Kompania 2. składająca się z plutonów 704, 705, 706, z siedzibą w centrum Legionowa, obejmowała centralne Legionowo. D-ca kompanii – ppor. Zenon Janikowski ps. „Ryś”.
- Kompania 3. składająca się z plutonów 707, 708, 709, z siedzibą w Chotomowie, obejmowała Legionowo-Przystanek, Chotomów i Rajszew.

Po powstaniu Armii Krajowej (tj. w lutym 1942 r.) oddział Syndykalistów z terenu Chotomowa i Legionowa-Przystanku podporządkował się tej organizacji. Oddział Syndykalistów, z którym przyszedł por. Stefan Krasiński ps. „Kacper”, został przydzielony do oddziału ppor. Edwarda Dietricha ps. „Ralf”. W tym okresie zaprzysiężony został st. bosman/por. Aleksander Gierymski ps. „Fala”. Po reorganizacji oddziału powstała 3. kompania z siedzibą w Chotomowie. Dowódcą kompanii został por. Stefan Krasiński ps. „Kacper”, a funkcję szefa 3. kompanii pełnił kpr. Stefan Wiśniewski ps. „Wist”.

Dowódcami plutonów zostali:

- 707 – ppor. Antoni Patrzykąt ps. „Prus”
- 708 – pchor./ppor. Zygmunt Dąbrowski ps. „Błyskawica”
- 709 – st. bosman/por. Aleksander Gierymski ps. „Fala”.

Kapitan (major sł. stałej), lekarz, Franciszek Amałowicz ps. „Tatar”.

Do 1939 r. lekarz naczelny Korpusu Kadetów w Rawiczu. W wojnie obronnej 1939 r. lekarz 55 p.p. 14. Dywizji gen. Włada. Od stycznia 1941 r. do marca 1942 r. komendant I Rejonu ZWZ-AK VII Obwodu „Obroża” w Legionowie. W październiku 1942 r. mianowany komendantem III Rejonu AK „Dęby” w Rembertowie. Od września 1944 r. lekarz LWP. Od listopada 1944 r. do listopada 1954 r. internowany na terenie ZSRR.

Major (podpułkownik AK) Roman Kłoczowski ps. „Grosz”.

Do 1939 r. kwatermistrz 2. batalionu balonowego i dowódca szkoły podoficerskiej w Legionowie. Uczestnik wojny obronnej 1939 r. Organizator i dowódca batalionu PZP-ZWZ⁵ w Legionowie. Od marca 1942 r. komendant I Rejonu VII Obwodu „Obroża” ZWZ-AK w Legionowie.

Dowódca oddziałów powstańczych I Rejonu podczas Powstania Warszawskiego.

Od listopada 1944 r. dowódca VII Obwodu „Obroża” AK.

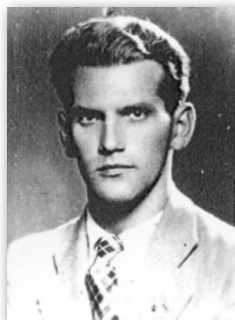

Podporucznik rezerwy WP (kapitan AK) Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”.

Dowódca 7. kompanii 32. pułku piechoty, w obronie Modlina w 1939 r. Od maja 1940 r. organizator i komendant POZ⁶ w Legionowie. Od marca 1942 r. dowódca I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Batalionem tym dowodził w walkach Powstania Warszawskiego w Legionowie, a potem w Puszczy Kampinoskiej w składzie „Grupy Kampinos”.

⁵ PZP – Polski Związek Powstańczy, ZWZ – Związek Walki Zbrojnej

⁶ POZ – Polska Organizacja Zbrojna

Kapral podchorąży (podporucznik AK) Ludwik Schmidt ps. „Rabczyk”.

Zastępca dowódcy 709. plutonu 3. kompanii I batalionu. Komendant „Roju TOM” Szarych Szeregów w I Rejonie VII Obwodu „Obroża”.

Podczas Powstania Warszawskiego dowódca 705. plutonu w Legionowie, potem 1. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Honorowy Obywatel Miasta Legionowo.

Podporucznik rezerwy (kapitan AK) Edward Dietrich ps. „Ralf”, „Wojciech”.

Dowódca plutonu morderczy w bitwie pod Mławą w 1939 r. Organizator ZCZ⁷ w Legionowie. Pierwszy dowódca 3. kompanii I batalionu, a od 1942 r. adiutant dowódcy I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Honorowy Obywatel Miasta Legionowo.

St. bosman flotyli rzecznej (porucznik rezerwy) Aleksander Gierymski ps. „Fala”.

Dowódca 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

⁷ ZCZ – Związek Czynu Zbrojnego

Zastępcą dowódcy plutonu 709 był pchor./ppor. Ludwik Schmidt ps. „Rabczyk”, następnie od 1943 r. funkcję tę pełnił pchor./ppor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”.

W tym czasie ppor. Edward Dietrich został oddelegowany na stanowisko adiutanta I Rejonu do ppłk. Romana Kłoczowskiego ps. „Grosz”.

– Kompania 4. składająca się z plutonów 710, 711, 712, z siedzibą również w centrum Legionowa, skupiała żołnierzy, którzy weszli w skład Armii Krajowej wraz z organizacją KOP (Korpus Obrońców Polskich) – zasięg tej kompanii pokrywał się z obszarem działania kompanii 1. i 2. D-ca kompanii – por. Teofil Kowalewski ps. „Zygmunt”.

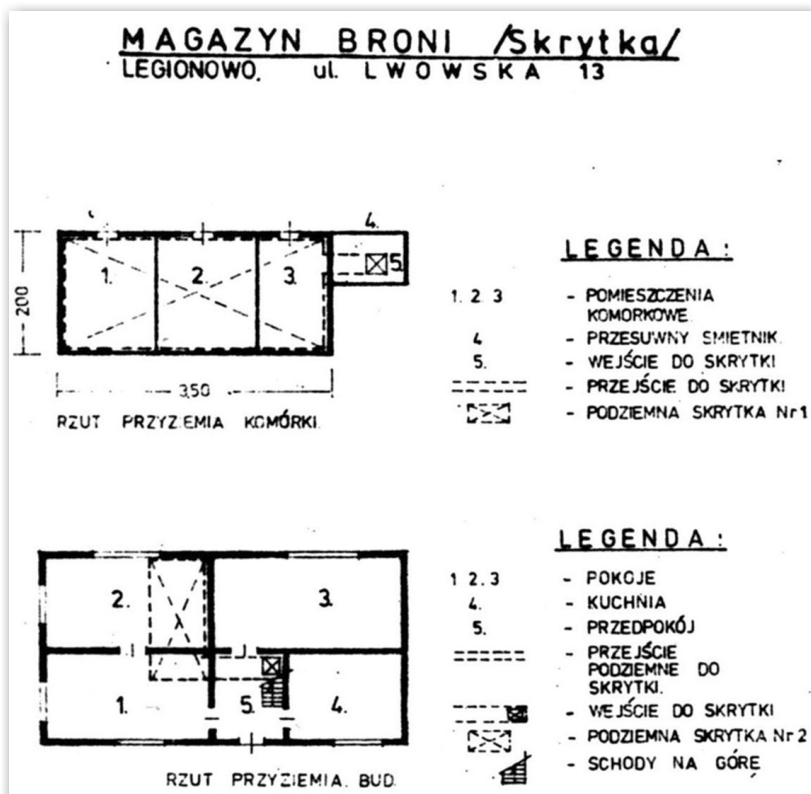
Pluton 709 miał swoją siedzibę na terenie Legionowa-Przystanku (Ludwisin) i działał w rejonie ulic Lwowskiej, Gdańskiej, Mazowieckiej, Krakowskiej, Kujawskiej, Poznańskiej, Wileńskiej, Sobieskiego, Piastowskiej, Piusa, Al. Róż, Narutowicza, Al. Legionów, Kościuszki, Barskiej, Batorego, Mickiewicza i Jagiellońskiej.

Pluton składał się z trzech drużyn, a drużyna z trzech sekcji. Skrytki pocztowe znajdowały się w trzech miejscach, mianowicie w mieszkaniu Karola Langnera ps. „Mrok” przy ul. Krakowskiej 27/29, Alfreda Moniewskiego ps. „Pański” przy ul. Kościuszki 108 i Zbigniewa Weishofa ps. „Nelson” przy ul. Jagiellońskiej 98.

Przechowywanie broni

Magazyn broni zbudowano przy ul. Lwowskiej 13, na terenie posesji Aleksandra Gierymskiego ps. „Fala”. Umieszczenie magazynu w tym rejonie było podyktowane względami bezpieczeństwa, ponieważ miejsce to znajdowało się na uboczu. Pierwszą skrytkę zbudowano w końcu 1942 r. pod komórkami. Do jej budowy użyto desek, które nasyciono smołą i obito papą w celu zabezpieczenia przed wilgocią. Skrytka miała 3,5 m długości, 2 m szerokości oraz 1,8 m wysokości.

Nie posiadała wentylacji i światła elektrycznego. Do jej oświetlania używano lampy naftowej lub świec. Broń i amunicję starannie konserwowano i przechowywano w skrzynkach wykonanych specjalnie do tego celu. Wejście znajdowało się pod przesuwanym śmietnikiem, nie miało ono jednak zainstalowanego systemu alarmowego. Skrytka została wybudowana przez st. bosmana Aleksandra Gierymskiego ps. „Fala”, pchor. Ludwika Schmidta ps. „Rabczyk” oraz Jadwigę Gierymską ps. „Zosia”. Ewidencję przechowywanej broni i amunicji prowadził st. bosman „Fala”, a wtajemniczeni byli tylko ci, którzy pracowali przy budowie skrytki.

Szkic magazynu konspiracyjnego na posesji A. Gierymskiego

Po przeniesieniu pchor. Stanisława Stamirowskiego ps. „Czarny” z funkcji zastępcy dowódcy 3. drużyny na zastępcę dowódcy plutonu st. bosman „Fala” wtajemniczył go w sprawy związane ze skrytką.

W 1943 r. pod domem zajmowanym przez rodzinę „Fali” rozpoczęto budowę drugiej skrytki. Skrytkę budowali st. bosman Aleksander Gierymski ps. „Fala”, Jadwiga Gierymska ps. „Zosia” i pchor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”. Wejście do skrytki znajdowało się pod schodami i zostało zamaskowane różnymi rupieciami.

Ze skrytek korzystano cały czas, aż do końca września 1944 r. Na przykład w marcu 1944 r. strz. Bronisław Bartoszewicz ps. „Sęp” i strz. Ireneusz Brzeziński ps. „Słoń”, z narażeniem życia, zdobyli na nieprzyjacielu 2 karabiny. Wynieśli je ze szpitala wojskowego, znajdującego się w blokach kolejowych przy przystanku kolejowym Łajski. Broń tę przekazali właśnie do magazynu przy ul. Lwowskiej 13.

Po wysiedleniu ludności z Legionowa przez wojska niemieckie skrytki zostały wykryte przez okupanta. Pozostała tam część amunicji oraz dokumentacja plutonu zostały zniszczone. Dom i komórki uległy spaleni. Po wojnie na miejscu skrytki nr 1 wybudowano dom jednorodzinny, który zamieszkuje obecnie rodzina Aleksandra Gierymskiego.

Szkic godła VII Obwodu „Obroza” i godła Plutonu 709

Szkolenie

W latach 1943–1944 roku na terenie I Rejonu zorganizowano szkolenie wojskowe. W tym okresie powstały: Szkoła Podchorążych, Szkoła Podoficerska, Szkoła Młodszych Dowódców i Szkoła Partyzanta. Programy szkolenia zostały opracowane w Obwodzie. Klasy Szkół Partyzanta tworzone były przy wszystkich kompaniach i plutonach, a skupiały one do 5–6 żołnierzy. Tego typu szkolenie miało na celu przygotowanie i wyszkolenie dowódców oddziałów partyzanckich szczebla sekcji i drużyny oraz przygotowanie ewentualnych kandydatów do szkolnictwa wojskowego wyższego stopnia (Szkoly Podoficerskiej, Szkoły Młodszych Dowódców, a nawet Szkoły Podchorążych). Wykorzystanie elewów Szkoły Partyzanta do szkolenia żołnierzy było czynnikiem podnoszącym poziom wyszkolenia oddziałów. Nauka trwała 3 miesiące i podzielona była na dwa zasadnicze etapy. Pierwszy, trwający 2 miesiące, miał na celu przeszkolenie indywidualne. Drugi – miesięczny – przygotowywał do samodzielnego prowadzenia walk partyzanckich i dywersyjnych. Kandydaci do Szkoły Partyzanta musieli spełniać następujące warunki: ukończenie 7 klas szkoły podstawowej; roczny staż działalności w konspiracji; dobry stan zdrowia; dobra opinia od przełożonego w oddziale. Ukończenie kursu z wynikiem pomyślnym wiązało się z awansem na kolejny stopień i przydziałem funkcyjnym w oddziale macierzystym. Szkolenie tego typu było bardzo rozpowszechnione na terenie I Rejonu. Ogółem Szkołę Partyzanta ukończyło 304 żołnierzy. W latach 1943–1944 w plutonie 709 szkołę ukończyło 20 żołnierzy:

Bartoszewicz Bronisław
Bonisławski Aleksander
Dąbkowski Stanisław
Domański Kazimierz
Duchnowski Zygmunt

ps. „Sęp”
ps. „Żółw”
ps. „Twardy”
ps. „Słoń”
ps. „Buk”

Jankowski Ryszard	ps. „Ster”
Kuliński Leszek	ps. „Spartanin”
Kurzycki Józef	ps. „Korsarz”
Makowski Bogusław	ps. „Szpak”
Moniewski Mieczysław	ps. „Zawisza”
Moniewski Ryszard	ps. „Bor”
Pielach Zdzisław	ps. „Zdzisław”
Sobiecki Benedykt	ps. „Szach”
Wasilewski Teodor	ps. „Biały”
Weishof Zbigniew	ps. „Nelson”
Wielochowski Karol	ps. „Wilga”
Wojciechowski Stanisław	ps. „Bocian”
Zajdler Stanisław	ps. „Orzeł”
Zasieński Henryk	ps. „Henryk”
Zientara Zdzisław	ps. „Pięta”

Po ukończeniu Szkoły Partyzanta ww. otrzymali stopień st. strzelca.

Instruktorami Szkoły Partyzanta byli st. bosman A. Gierymski ps. „Fala”, pchor. S. Stamirowski ps. „Czarny” i pchor. L. Stankiewicz ps. „Blondyn”. Materiał szkoleniowy plutonu opracowali st. bosman A. Gierymski ps. „Fala” i pchor. S. Stamirowski ps. „Czarny”, a następnie zatwierdził go d-ca 3. kompanii por. S. Kasiński ps. „Kacper”. Szkolenie teoretyczne przeprowadzano sekcjami i drużynami.

Zajęcia odbywały się w mieszkaniach u następujących osób:

Brzezińskiego Antoniego	ps. „Rybak”	al. Róż 4
Budzyńskiego Henryka	ps. „Sfinks”	ul. Kujawska 16
Duchnowskiego Zygmunta	ps. „Buk”	ul. Batorego 89
Jankowskiego Ryszarda	ps. „Ster”	ul. Piusa 22
Koseckiego Stefana	ps. „Żuraw”	ul. Narutowicza 4
Kruszyńskiego Wiesława	ps. „Puchacz”	ul. Kujawska 12

Kurzyckiego Józefa	ps. „Korsarz”	ul. Lubelska 22
Makowskiego Bogusława	ps. „Szpak”	ul. Mickiewicza 17
Moniewskiego Alfreda	ps. „Pański”	ul. Kościuszki 108
Niedźwiedzia Jerzego	ps. „Miś”	ul. Sobieskiego 108
Nowackiego Janusza	ps. „Orkan”	ul. Kujawska 15
Osieckiego Ryszarda	ps. „Szczur”	ul. Narutowicza 6
Przygodzkiego Józefa	ps. „Strzała”	al. Róż 19
Stępnia Zenona	ps. „Grzywa”	ul. Lwowska 9
Turczyńskiego Narcyza	ps. „Mściciel”	al. Róż 8
Wasilewskiego Teodora	ps. „Biały”	ul. Krakowska 24
Weishofa Zbigniewa	ps. „Nelson”	ul. Jagiellońska 98
Wielochowskiego Karola	ps. „Wilga”	ul. Narutowicza 10
Wojciechowskiego Zenona	ps. „Czarny”	ul. Ostrobramska
Zientary Zdzisława	ps. „Pięta”	ul. Legionów 154

Szkolenia praktyczne odbywały się na terenie lasów i bagien jałunowskich w kierunku Nowego Dworu Mazowieckiego oraz w lasach pod Choszczówką i Nieporętem.

*Dom przy ul. St. Batorego 89 (obecnie nr 77).
W tym domu, w mieszkaniu Stefana i Zygmunta Duchnowskich
(otwarte okna na piętrze), w latach 1940–1944 odbywały
się tajne zebrania członków konspiracyjnej Armii Krajowej.*

Przed godziną „W”

Przełamanie frontu niemieckiego w rejonie Bugu na wschód od Warszawy oraz przedarcie się radzieckich jednostek pancernych pod Radzymin i Otwock wywołało panikę wśród załóg wojskowych i administracji niemieckiej, znajdującej się w tym czasie na terenie Legionowa. W dniu 26 lipca 1944 r., w godzinach rannych, Niemcy wywieźli z koszar akta i ewakuowali urzędy w Legionowie i Jabłonie. Podpalili również magazyn żywności znajdujący się w legionowskich koszarach. Ludność Legionowa bardzo szybko wysłedziła, że koszary nie są strzeżone przez nieprzyjaciela, wtargnęła na ich teren i wyniosła ocalałe resztki żywności, sprzętu saperskiego, a także inne wyposażenie koszarowe. Wprawdzie dowództwo AK nie wydało rozkazów dotyczących wkroczenia do koszar, ale żołnierze na własną rękę uzupełniali w nich swoje uzbrojenie.

Dnia 27 lipca 1944 r. w godzinach rannych oddział z plutonu 709 dowodzony przez pchor. Leszka Stankiewicza ps. „Blondyn” wkroczył na teren koszar w celu zdobycia broni dla plutonu. Akcja skończyła się pomyślnie. Zdobyto 15 karabinów, 2 skrzynki amunicji, ubrania (mundury) i namioty. Po wykonaniu zadania oddział wycofał się na ul. Lwowską 13, gdzie złożył broń w magazynie.

W akcji udział wzięli:

pchor. Stankiewicz Leszek	ps. „Blondyn”
st. strz. Anaszewski Henryk	ps. „Henio”
st. strz. Huczyński Antoni	ps. „Burza”
st. strz. Moniewski Mieczysław	ps. „Zawisza”
st. strz. Moniewski Ryszard	ps. „Bor”
st. strz. Weishof Zbigniew	ps. „Nelson”
st. strz. Zientara Zdzisław	ps. „Pięta”
strz. Budzyński Henryk	ps. „Sfinks”
strz. Duchnowski Zygmunt	ps. „Buk”

strz. Galiński Czesław
strz. Stępień Zenon
strz. Turczyński Narcyz
strz. Wojciechowski Zenon

ps. „Goliat”
ps. „Grzywa”
ps. „Mściciel”
ps. „Czarny”

Na przedpolu I batalionu w lesie Bagno, w kierunku Chotomowa, stały oddziały własowców, które urządzały wypadły rabunkowe na okoliczne wsie i osiedla (m.in. dokonywano gwałtów). Oddziały 3. kompanii I batalionu zorganizowały przed nimi obronę ludności.

Dnia 27 lipca 1944 r. oddziały 3. kompanii zorganizowały zasadzkę i stoczyły bój z konnym patrolem własowców. Zdobyto 4 karabiny i powrócono bez strat. Oddziały wroga wycofały się za Wisłę.

Dnia 28 lipca 1944 r. oddział z plutonu 709, dowodzony przez pchor. Stanisława Stamirowskiego ps. „Czarny”, przemaszerował (ubezpieczając się) z ulicy Lwowskiej, ulicą Sobieskiego w kierunku szosy Jabłonna–Zegrze i w celu zdobycia broni zajął stanowiska bojowe. Około godz. 11.00 z Jabłonną w kierunku Zegrza nadjechały samochody niemieckie. Oddział otworzył ogień z broni maszynowej i obrzucił je granatami. Uszkodzono dwa samochody i zabito kilku Niemców. Po wykonaniu zadania oddział wycofał się na ul. Lwowską.

W akcji tej udział wzięli:

pchor. Stamirowski Stanisław
pchor. Stankiewicz Leszek
st. strz. Wasilewski Teodor
st. strz. Zientara Zdzisław
st. strz. Weishof Zbigniew
st. strz. Kurzycki Józef
st. strz. Jankowski Ryszard
st. strz. Duchnowski Zygmunt
st. strz. Huczyński Antoni

ps. „Czarny”
ps. „Blondyn”
ps. „Biały”
ps. „Pięta”
ps. „Nelson”
ps. „Korsarz”
ps. „Ster”
ps. „Buk”
ps. „Burza”

st. strz. Brzeziński Ireneusz	ps. „Słoń”
st. strz. Makowski Bogusław	ps. „Szpak”
st. strz. Bartoszewicz Bronisław	ps. „Sęp”
strz. Turczyński Narcyz	ps. „Mściciel”
strz. Wojciechowski Zenon	ps. „Czarny”
strz. Budzyński Henryk	ps. „Sfinks”
strz. Luziński Henryk	ps. „Kruk”
strz. Stępień Zenon	ps. „Grzywa”
strz. Niedźwiedź Jerzy	ps. „Miś”

W końcu lipca 1944 r. na terenie III batalionu nieprzyjacieli był silniej skoncentrowany aniżeli na terenie I batalionu w Legionowie. Niemcy posiadali w Zegrzu Północnym jeden pułk piechoty, a kolejne dwa w Zegrzu Południowym. W Beniaminowie pozostała jedna kompania piechoty strzegąca jeńców radzieckich. Na terenie II batalionu w majątku Potockich, w Jabłonnie, 31 lipca rozpoczęła się koncentracja oddziałów pancernych Dywizji SS „Herman Goering”. Dnia 1 sierpnia w godzinach rannych część oddziałów pancernych wroga przemieszczała się szosą z Jabłonny w kierunku Legionowa, a następnie na szosę Strużańską. Wyraźnie wyczuwało się niepokój w armii nieprzyjaciela.

Od dnia 28 lipca 1944 r. dowódca I Rejonu ppłk Roman Kłockowski ps. „Grosz” zarządził pogotowie dla dowódców, do szczebla plutonu włącznie, a w miejscach postojów utrzymanie łączności. Pogotowie objęło również sztaby intendentury i oficerów broni. Broń w magazynach konspiracyjnych miała być przygotowana do użycia. Od szeregu dni dowództwa oddziałów I Rejonu znajdowały się w miejscach postoju wyznaczonych dla poszczególnych służb sztabowych. Dowódca I Rejonu ppłk Roman Kłockowski ps. „Grosz” wraz z najbliższymi współpracownikami, utrzymując łączność z batalionami, przebywał w miejscu swego stałego postoju przy ul. Jagiellońskiej 40. Od kilku dni brak było wiadomości od dowódcy „Obroży” z Warszawy.

Kapral rezerwy (chorąży AK) Stefan Wiśniewski ps. „Wist”.

Szef 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie, potem szef III batalionu „Znacza” w „Grupie Kampinos”.

Kapral podchorąży rezerwy (podporucznik AK) Leszek Stankiewicz ps. „Blondyn”.

Dowódca 2. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

Porucznik rezerwy 3. pułku piechoty Legionów (kapitan AK) Stefan Krasieński ps. „Kacper”.

Dowódca 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

Plutonowy podchorąży rezerwy (podporucznik AK) Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”.

Uczestnik obrony Modlina w 1939 r. (w 13. pułku piechoty). Zastępca dowódcy 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie, potem dowódca 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znacza” w „Grupie Kampinos”.

St. sierżant służby stałej WP (chorąży AK) Stefan Kosecki ps. „Żuraw”.

Dowódca 3. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

St. strzelec (plutonowy AK) Zenon Stępień ps. „Grzywa”.

Uczestnik walk powstańczych 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie i 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

St. strzelec (plutonowy dyplomowany AK) Zygmunt Duchnowski ps. „Buk”.

Uczestnik walk powstańczych 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie i 3. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Sierżant Stążka Bronisław ps. „Kokarda”.

Dowódca 1. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

Sierżant Dądzik Aurelia ps. „Bolesława”.
Kolporterka i łączniczka WSK I batalionu. W Powstaniu sanitariuszka i łączniczka plutonu 709 oraz obsługa kuchni polowej batalionu „Znicza”.

St. strzelec (sierżant rezerwy AK) Weishof Zbigniew ps. „Nelson”, „Eddy”, „Mikrus”.
Zastępca dowódcy 2. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

St. strzelec (sierżant AK) Huczyński Antoni ps. „Burza”.
Amunicyjny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem strzelec 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

St. strzelec (sierżant AK) Brzeziński Ireneusz ps. „Słoń”.
Szeregowiec 2. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Najmłodszy żołnierz plutonu.

St. strzelec (sierżant AK) Zientara Zdzisław ps. „Pięta”.

Dowódca 1. sekcji 2. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem strzelec 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Podporucznik rezerwy WP (porucznik AK) Kowalewski Teofil ps. „Zygmunt”.

Od 5 stycznia 1940 r. do marca 1942 r. dowódca 2. kompanii POZ w Legionowie. Od marca 1942 r. dowódca 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem dowódca 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

St. strzelec (sierżant AK) Bartoszewicz Bronisław ps. „Sęp”.

Dowódca 2. sekcji 1. drużyny 709. plutonu 3. kompanii I batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie.

Kapral podchorąży (podporucznik AK) Kowalewski Zdzisław ps. „Staś”.

Dowódca drużyny 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Sierżant rezerwy Buchelt-Smólska Jadwiga
ps. „Bystra”.

Łączniczka WSK dowództwa I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem łączniczka batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Ofmańska-Szuchiewicz Donata ps. „Foka”.

Łączniczka WSK 6. kompanii II batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem łączniczka-sanitariuszka 2. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Ofmańska-Adamczyk Anna ps. „Stokrotka”.

Łączniczka WSK 6. kompanii II batalionu I Rejonu VII Obwodu „Obroża” AK w Legionowie. Potem łączniczka-sanitariuszka 3. plutonu 6. kompanii batalionu „Znicza” w „Grupie Kampinos”.

Koncentracja oddziałów powstańczych

Jeszcze 31 lipca o godz. 16.30 nastąpiła koncentracja plutonu 710 z 4. kompanii. Punktem zbornym była działka Neugebauera przy ul. Sowińskiego, gdzie znajdował się magazyn broni. Po wydaniu broni, amunicji i opasek pluton pod dowództwem pchor. Jana Gadowskiego ps. „Wilk” pomaszerował na miejsce koncentracji do huty szkła przy ul. Kościuszki. Wypad na koszary został wykonany, ale siłami zmniejszonymi. Po przejściu przez koszary żołnierze 4. kompanii pod dowództwem por. Teofila Kowalewskiego ps. „Zygmunt”⁸ dotarli do ostatniego budynku koszar naprzeciw szosy Strużańskiej.

Koncentracja plutonu 705 z 2. kompanii odbyła się 1 sierpnia o godz. 17.00, na ul. 3 Maja 22, na działce sierż. Ignacego Kuski ps. „Jastrząb”. Po wydaniu broni, amunicji i opasek pluton pod dowództwem pchor. Ludwika Schmidta ps. „Rabczyk” pomaszerował w kierunku tartaku przy ul. Kościuszki, aby połączyć siły z dowódcą 2. kompanii ppor. Zenonem Janikowskim ps. „Rys” oraz 706. plutonem dowodzonym przez pchor. Jana Kalisiaka ps. „Mister”. Po dołączeniu do kompanii żołnierze pomaszerowali w kierunku szosy Strużańskiej.

Na tym odcinku stanowisko bojowe zajęła już 4. kompania wzmocniona drużynami, które nie zdążyły stawić się w godzinie „W” w wyznaczonych miejscach. Przy szosie Legionowo–Zegrze na terenie PIM stanowisko bojowe zajął pluton 704 z 2. kompanii pod dowództwem pchor. Tadeusza Gołębiewskiego ps. „Perła”.

6. kompania z II batalionu z Płud, pod dowództwem por. Jana Raczkowskiego ps. „Motor”, doszła na punkt wyjściowy dopiero późnym wieczorem. 5. kompania II batalionu pod dowództwem ppor. Stefana Ziemińskiego ps. „Soplica” miała wyznaczone miejsce koncentracji na terenie majątku Buczynek w Nowodworach, w którym od kilku dni znajdowało się miejsce postoju kompanii. Do jej zadań należało okrążenie szosy Warszawa–Jabłonna i niedopuszczenie

⁸ W drugiej wersji maszynopisu podano, że dowódcą tej akcji był chorąży Jan Gadowski ps. „Wilk”.

nieprzyjaciela z kierunku Pragi na tyły oddziałów walczących na terenie Legionowa.

7. kompanii II batalionu pod dowództwem por. Jana Janoty-Bzowskiego ps. „Jota” wyznaczono miejsce koncentracji za Jabłonną, w rejonie lasu Bagno. Na skutek zajęcia Jabłonny przez oddziały pancerne SS „Herman Goering” 7. kompania koncentracji nie przeprowadziła.

Z tego samego powodu 1. kompania I batalionu dowodzona przez st. sierż. Ludwika Majchrzaka ps. „Komar” nie mogła przeprowadzić koncentracji i wykonać wyznaczonych jej pierwotnie zadań bojowych.

Godzina „W”

1 sierpnia ok. godz. 16.00 zameldował się u ppłk. „Grosza” kurier z dowództwa „Obroży” z Warszawy, pchor. Stanisław Skrzeczyński ps. „Baran”, który przywiózł pisemny rozkaz wyznaczający godzinę „W” na 17.00 dnia 1 sierpnia 1944 r.

Natychmiast rozkaz został przekazany dowódcom batalionów. Dowódca I batalionu otrzymał rozkaz ok. godz. 16.00, podczas odprawy dowódców kompanii, która odbywała się w miejscu postoju batalionu. Rozkaz ten otrzymali wkrótce również dowódcy II i III batalionu.

Zadania bojowe oddziałów

1. kompania I batalionu miała skoncentrować się w lesie na Bukowcu, na wschód od toru, z zadaniem uderzenia na koszary nieprzyjaciela po osi wzdłuż szosy Strużańskiej. Dla 4. kompanii I batalionu wyznaczono koncentrację w hucie szkła, w Legionowie. Kompania ta miała uderzyć na koszary od północy. Obok 4. kompanii, w tartaku przy ul. Kościuszki, wyznaczono miejsce koncentracji 2. kompanii I batalionu. 3. kompania I batalionu, oprócz plutonu 709, miała wyznaczone miejsce w północno-zachodniej części Legionowa, w rejonie Legionowa-Przystanku. Jej zadaniem było osłanianie działań pułku na terenie Legionowa, od strony Nowego Dworu Mazowieckiego i Modlina. Do dyspozycji dowódcy I batalionu została przydzielona 6. kompania II batalionu, pod dowództwem por. Jana Raczkowskiego ps. „Motor”, której wyznaczono koncentrację na skrzyżowaniu dróg leśnych, na wschód od toru kolejowego, w lasach na Bukowcu. Zadaniem tej kompanii było uderzenie od przejazdu kolejowego, na północno-wschodnią część koszar od strony szosy Jabłonna-Zegrze. Dowódca II batalionu kpt. Dymitr Ślizień ps. „Dębień” posiadał w swojej dyspozycji 5. i 7. kompanię, którymi miał ubezpieczyć działania z kierunków Warszawy i Nowego Dworu, w szczególności szosę w okolicy Rajszewa. W dyspozycji

dowódcy III batalionu por. Bronisława Tokaja ps. „Bogdan” znalazły się kompanie 8., 9. i 10. Do zadań 10. kompanii z Poniatowa należało oczyszczenie z nieprzyjaciela terenu Zegrza Południowego i utrzymanie przyczółka w Zegrzu Północnym oraz utrzymanie łączności z oddziałami AK zza Narwi. Akcja ta miała na celu ewentualne rozwinięcie działań na Serock i Pułtusk. Działania te 10. kompania miała wykonać z pomocą części oddziałów 8. kompanii z Nieporętu. Reszta oddziałów 8. kompanii miała zapewnić łączność z Legionowem. 9. kompania z Beniaminowa otrzymała zadanie opanowania znajdujących się tam koszar i utrzymania łączności z naszymi oddziałami w Radzyminie.

Potyczka na rynku i zmiana punktu dowodzenia

Po przekazaniu rozkazów godziny „W” do batalionów dowódca I Rejonu płk Roman Kłockowski ps. „Grosz” wyszedł z miejsca postoju przy ul. Jagiellońskiej 40, by udać się na nowe miejsce dowodzenia, wyznaczone w rozkazie bojowym na godzinę „W”. Znajdowało się ono w lokalu Spółdzielni przy rynku w Legionowie. Dowódca pułku wraz z adiutantem, szefem sztabu, oddziałem łączności i plutonem osłonowym pod dowództwem sierż. Bronisława Majchrzyka ps. „Kajtek” szli w kierunku rynku. Wkraczając na rynek, osłona sztabu natknęła się na wjeżdżający tam patrol motocyklowy i podążający tuż za nim samochód pancerny nieprzyjaciela. Oddział sierż. „Kajtki” otworzył ogień w kierunku wroga i zabił dwóch Niemców. Samochód pancerny wycofał się, pozostawiając motocykl i zabitych. Po wycofaniu się Niemców dowódca pułku przeniósł swoje miejsce dowodzenia do leśniczówki nad stawem, na Bukowcu. Wkrótce na rynek wjechały trzy samochody pancerne, które na odgłos strzałów zboczyły z szosy Jabłonna–Zegrze, wystrzelując szereg pocisków na Legionowo. Równocześnie inne czołgi przejeżdżające szosą Jabłonna–Zegrze otworzyły ogień w kierunku każdego przechodnia, który znalazł się w ich zasięgu. Powyższa sytuacja utrudniła szybką koncentrację 2. kompanii.

Potyczka przy szosie Warszawskiej

1 sierpnia, po godz. 20.00 na odcinku u zbiegu szos Warszawskiej i Strużańskiej, w rejonie szarych bloków, doszło do zbrojnej potyczki. Od strony Jabłonny w kierunku Zegrza z dużą szybkością przejechał przez przejazd torów kolejowych Legionowo–Warszawa motocyklowy patrol z trójosobową załogą, a tuż za nim samochód pancerny nieprzyjaciela. Patrol powstańczy, obserwujący ruchy przejeżdżających pojazdów mechanicznych na tym odcinku szosy, otworzył ogień z broni automatycznej i obrzucił granatami wrogie pojazdy. Na odgłos walki pluton 710, dowodzony przez por. Teofila Kowalewskiego ps. „Zygmunt”, skierował z okien szarych bloków intensywny ostrzał w stronę jadącego motocykla, a z zaułków ukrytych stanowisk obrzucił granatami samochód pancerny. W błysku wybuchających granatów i unoszącego się dymu motocyklowa załoga straciła równowagę, a motocykl zjeżdżał z jednej strony szosy na drugą (widać, że byli ranni). Samochód pancerny nieprzyjaciela, nie angażując się w otwartą walkę, oddał szereg strzałów i pojechał w kierunku Zegrza.

W kilka minut po tej akcji, od strony wschodniej koszar, z kierunku PIM zostały ostrzelane przez artylerię wroga szare bloki oraz stacja kolejowa Legionowo. Jeden szary blok został uszkodzony. Por. „Zygmunt” wycofał pluton na pobliskie „Piaski”, ok. 300 m od stacji PIM.

W tym czasie na wzgórzu w pobliżu PIM podjechały dwa niemieckie czołgi i długimi seriami świetlnych pocisków ostrzelały pobliskie „Piaski” i szare bloki. Serie pocisków przelatywały przez południową część koszar i nikły w powietrzu nad miastem, ostrzał trwał przez jakiś czas. Pluton utrzymywał się na zajętych pozycjach.

W późnych godzinach wieczornych oddziały powstańcze przystąpiły do budowy przeszkód, w poprzek szosy Warszawskiej, przy Strużańskiej. Wybudowano barykady mające przeszkodzić w przemieszczaniu się pojazdów mechanicznych nieprzyjaciela w kierunku Strugi. Do budowy barykad powstańcy użyli drewnianych przęseł,

które służyły do ochrony szosy przed zatorami śnieżnymi w okresie zimowym, oraz cegieł, metalowych słupków, cementowych elementów i innych, które były pod ręką. O północy powstańcy 710. plutonu 4. kompanii pod dowództwem chor. Jana Gadowskiego ps. „Wilk” wycofali się na teren koszar i dotarli do ostatnich budynków koszarowych w pobliżu przejazdu torów kolejowych Legionowo–Łajski, które były miejscem postoju. Pluton ubezpieczając się wysłał patrol w celu rozpoznania terenu i ruchów pojazdów mechanicznych wroga. O świcie dnia 2 sierpnia marsz kontynuowano. Przekroczono szosę Warszawską i skierowano się na południowo-wschodnią część koszar do ul. Wąskiej, następnie przez tory kolejowe Warszawa–Legionowo do ul. Kwiatowej. W rezultacie pluton zajął pozycję na Bukowcu, w miejscu postoju I batalionu por. „Znicza”.

Wykolejenie niemieckiego pociągu

Dowódca I batalionu por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”, w celu nawiązania łączności z dowódcą 3. kompanii por. Stefanem Krasieńskim ps. „Kacper”, wysłał rozkazy z Bukowca do Legionowa-Przystanku przez łączników Bogdana Malechowskiego i jego żonę. Mimo grożącego im niebezpieczeństwa łącznicy podjęli się przeniesienia rozkazu. Przy przekraczaniu szosy, Bogdan Malechowski dostał postrzał w nogę. Choć sytuacja stała się skomplikowana, jego żona doręczyła rozkaz na miejsce. Nawiązanie łączności z 3. kompanią było w tym czasie niesłychanie ważne. Dowódca I batalionu por. „Znicz” wkrótce otrzymał meldunek od dowódcy 3. kompanii por. „Kacpra”, przyniesiony przez st. sierż. Krzykałę ps. „Kobra”. Informował on, że 1 sierpnia 1944 r. w godzinach popołudniowych sierż. Stanisław Czarmacki ps. „Czort” z oddziału saperów rozłączył i zaminował szyny kolejowe, na które najechał pociąg wojskowy jadący z Modlina w kierunku Legionowa. Trafiając na minę lokomotywa wykoleiła się, spadła z nasypu i pociągnęła za sobą wagony.

Dozorujący przeszkodę 708. pluton 3. kompanii pod dowództwem pchor. Zygmunta Dąbrowskiego ps. „Błyskawica” ostrzelał

wychodzących z wagonów żołnierzy. Nieprzyjaciel wkrótce skoncentrował się i otworzył silny ogień z broni maszynowej. W walce poległ szeregowy Wójcik, a ranni zostali Zbigniew Nagat i Jerzy Dobrosielski. Nieprzyjaciel nawiązał łączność z Nowym Dworem i po krótkim czasie drugim torem nadjechał pociąg towarowy. Po zabranie ocalałych Niemców, a także zabitych i rannych, wycofał się, pozostawiając wykolejony pociąg. Był to pociąg do naprawiania torów kolejowych, do którego dołączono wagony sanitarne. Po oddaleniu się nieprzyjaciela pluton 708 zabrał wyposażenie z wywróconych wagonów sanitarnych oraz kolejowy sprzęt naprawczy znajdujący się w innych wagonach. Sprzęt chirurgiczny, koce i pościel przetransportowano do szkoły w Chotomowie, skąd następnie przekazano je do szpitala powstańczego w Legionowie. W meldunku z dnia 3 sierpnia dowódca 3. kompanii por. Stefan Kasiński ps. „Kacper” przekazał, że tegoż dnia na przedpolach Chotomowa od strony Nowego Dworu pojawiły się duże siły nieprzyjaciela oraz pociąg pancerny, który zatrzymał się między Chotomowem a stacją Legionowo-Przystanek. Dowódca I batalionu por. „Znicz” w rozkazie do dowódcy 3. kompanii por. „Kacpra” polecił mu powstrzymanie nieprzyjaciela na razie swoimi siłami i zapowiedział przysłanie z pomocą plutonu 709.

Godzina „W” dla plutonu 709

Dnia 1 sierpnia 1944 r. u st. bosmana Aleksandra Gierymskiego ps. „Fala” przy ul. Lwowskiej 13 nastąpiła koncentracja 709. plutonu. Po wydaniu broni, amunicji i opasek, po godz. 19.00 ulicą Sobieskiego pluton zmierzał marszem ubezpieczonym w kierunku szosy Jabłonna–Zegrze, a następnie na Bukowiec, na wyznaczone miejsce zbiórki. Pluton w bardzo trudnych warunkach przechodził szosę Jabłonna–Zegrze, gdyż dość często jeździły tamtędy czołgi i samochody pancerne nieprzyjaciela. Po zameldowaniu przy ul. Klonowej 27 na Bukowcu, w miejscu stacjonowania dowódcy I batalionu por. Bolesława Szymkiewicza ps. „Znicz”, st. bosman Aleksander Gierymski ps. „Fala” otrzymał zadanie bojowe. Polegało ono na zajęciu stanowiska na wzgórzu przy ul. Warszawskiej 21 i ogniem plutonu niszczenie i utrudnianie przejazdu kolumnom nieprzyjaciela, zmierzającym na linię frontu w kierunku Radzymina.

W nocy z 1 na 2 sierpnia 1944 r. ochotnicy okopali się na wzgórzu. Byli nimi: Zygmunt Duchnowski ps. „Buk”, Zenon Stępień ps. „Grzywa”, Bronisław Bartoszewicz ps. „Sęp”, Antoni Huczyński ps. „Burza”, Henryk Anaszewski ps. „Henio”, Ryszard Moniewski ps. „Bortnowski”, Zenon Wojciechowski ps. „Czarny”, Zbigniew Wejshof ps. „Nelson”.

Walki przy szosie Warszawskiej

Nad ranem 2 sierpnia z zajętych pozycji obrzucono kolumnę pancerną nieprzyjaciela granatami przeciwczołgowymi typu „Plastykon”. W wyniku tej akcji 3 czołgi zostały uszkodzone. Wzdłuż szosy ustawiono oddział strzelecki, którym dowodził pchor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”. Zadaniem bojowym tego oddziału było ostrzeliwanie z broni maszynowej i ręcznej opuszczającego czołgi nieprzyjaciela oraz osłona wysuniętego oddziału znajdującego się w dołach z jednoczesnym ostrzeliwaniem samochodów jadących w kierunku szosy

Jabłonna–Zegrze. Straty nieprzyjaciela były dość poważne: jeden czołg został uszkodzony i ściągnięty przez wroga, w drugim uszkodzeniu uległ zbiornik, a trzeci trafiono granatem przeciwczołgowym „Plastykon”. Pomimo ciągłego ognia, załoga czołgu próbowała wydostać się na zewnątrz. Jeden żołnierz zginął. Ze strony powstańców ranny został A. Huczyński ps. „Burza”.

Doły, z których ochotnicy oddziału rzucali granaty pod nadjeżdżające czołgi, wykopano wzdłuż szosy. Po jednej i po drugiej stronie znajdowały się po cztery stanowiska, w odległości 5–6 metrów. Poważnym utrudnieniem dla nieprzyjaciela były wykopane na szosie dołki, do których wkładano granaty przeciwczołgowe typu „Plastykon”. Ekspłodowały one w momencie najechania na nie i siłą wybuchu unosiły przednią część czołgów. System ten wprowadzał dezorganizację kolumn czołgów nieprzyjaciela i panikę wśród obsługujących je załóg. Granaty plastikowe otrzymywane ze zrzutów lotniczych były jednak zbyt słabe do ciężkich czołgów typu „Tygrys”. Używano więc także butelek z benzyną w celu wywołania pożaru czołgu, ale przygotowane butelki miały widocznie jakieś wady konstrukcyjne, ponieważ nie zawsze się zapalały.

W tej fazie walki wyróżnili się:

st. bosman Gierymski Aleksander	ps. „Fala”
pchor. Stankiewicz Leszek	ps. „Blondyn”
kpr. Wielochowski Karol	ps. „Wilga”
st. strz. Anaszewski Henryk	ps. „Henio”
st. strz. Bartoszewicz Bronisław	ps. „Sęp”
st. strz. Brzeziński Ireneusz	ps. „Słoń”
st. strz. Brzeziński Ryszard	ps. „Orlin”
st. strz. Duchnowski Zygmunt	ps. „Buk”
st. strz. Huczyński Antoni	ps. „Burza”
st. strz. Jankowski Ryszard	ps. „Ster”
st. strz. Kurzycki Józef	ps. „Korsarz”
st. strz. Luzziński Henryk	ps. „Kruk”

st. strz. Pielach Eugeniusz	ps. „Długi”
st. strz. Stążka Bronisław	ps. „Kokarda”
st. strz. Stępień Zenon	ps. „Grzywa”
st. strz. Wasilewski Teodor	ps. „Biały”
st. strz. Weishof Zbigniew	ps. „Nelson”
st. strz. Zientara Zdzisław	ps. „Pięta”
szer. Jefimow Mieczysław	ps. „Borys”
szer. Niedźwiedź Jerzy	ps. „Miś”
szer. Nowacki Janusz	ps. „Orkan”
szer. Turczyński Narcyz	ps. „Mściciel”
szer. Wojciechowski Zenon	ps. „Czarny”

Na stanowisku bojowym pluton utrzymał się 2 sierpnia do ok. godz. 20.00. Wtedy to stanowiska plutonu zostały ostrzelane przez jadące z Jabłonny czołgi nieprzyjaciela. Pod silnym ogniem wroga pluton był zmuszony wycofać się do lasu na Bukowcu w kierunku Choszczówki.

Walki w okolicach linii kolejowej Chotomów–Legionowo–Przystanek

3 sierpnia stacjonujące w Modlinie wojsko niemieckie zaatakowało oddziały powstańcze w Chotomowie, a następnie Legionowie-Przystanku. Pluton 708 dowodzony przez pchor. Zygmunta Dąbrowskiego ps. „Błyskawica” i 707. pluton 3. kompanii dowodzony przez pchor. Jana Raczyńskiego ps. „Wiosna”, stacjonujące w Chotomowie, podjęły natychmiastową akcję obronną, którą dowodził dowódca 3. kompanii por. Stefan Krasieński ps. „Kacper”.

W godzinach rannych tegoż dnia dowódca I batalionu por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz” wydał rozkaz dowódcy 709. plutonu st. bosmanowi A. Gierymskiemu ps. „Fala” przejścia plutonu

do akcji bojowej na Legionowie-Przystanku. Około godz. 10.00 z Bukowca ulicami Przemysławą, Kościuszki przez rynek i ul. Batorego ruszył pluton marszem ubezpieczonym w wyznaczonym kierunku. Przeprowadzone rozpoznanie wykazało, że nieprzyjacieli znajduje się na stacji kolejowej Legionowo-Przystanek oraz na działce przy ul. Kościuszki 108. Przy ul. Barskiej pluton został podzielony na 3 oddziały.

Około godz. 12.00 oddział dowodzony przez st. bosmana „Falę” zaatakował od ulic Batorego, Barskiej i Kościuszki stację kolejową Legionowo-Przystanek, zdobywając ją metr po metrze pod ciągłym ogniem nieprzyjaciela. St. bosman „Fala” swoją odwagą i doświadczeniem bojowym (uczestnik Powstania Śląskiego) poderwał oddział do ataku na pierwsze zabudowania. Szturm, który przypuścił oddział na stację kolejową zakończył się pełnym sukcesem. Zaskoczony ogniem i akcją oddziału nieprzyjacieli, zaczął wycofywać się w kierunku Chotomowa. Oddział natychmiast opanował działkę przy ul. Kościuszki 108. Wycofujący się Niemcy zabrali ze sobą zabitych i rannych.

Oddział dowodzony przez pchor. Leszka Stankiewicza ps. „Blondyn” ruszył ul. Parkową i przeszedł tory kolejowe Warszawa–Modlin, następnie przemieszczał się nad torami w kierunku Chotomowa. Na wysokości al. Róż zajął stanowiska bojowe, ubezpieczając z prawej strony oddział „Fali”. Po nawiązaniu łączności (za pośrednictwem łącznika) z „Falą”, oddział „Blondyna” zaatakował nieprzyjaciela i dołączył do oddziału „Fali”.

W tym czasie oddział dowodzony przez pchor. Stanisława Stamirowskiego ps. „Czarny” przekroczył ul. Jagiellońską w rejonie zabudowania 96 i kontynuował marsz ul. Krakowską, Gdańską do ul. Poznańskiej, a następnie ul. Kościuszki w kierunku Chotomowa. Na działce przy ul. Kościuszki 126/128, przed torami kolejowymi, oddział zaskoczył nieprzyjaciela znajdującego się w ogrodzie. Niemcy w popłochu zaczęli wycofywać się w kierunku torów kolejowych, a następnie Chotomowa, ostrzeliwując ścigający ich oddział powstańców. Nieprzyjacieli za wszelką cenę chciał dotrzeć do pociągu pancernego, który stał

między stacją Legionowo-Przystanek a Chotomowem. Pociąg składał się z opancerzonego parowozu i jednego wagonu pancernego. Widząc ten zamęt, st. strz. Teodor Wasilewski ps. „Biały” i Antoni Huczyński ps. „Burza” zajęli stanowisko bojowe na pierwszym piętrze domu przy ul. Kościuszki 167. Natychmiast otworzyli ogień z lekkiego karabinu maszynowego do uciekającego nieprzyjaciela. W tej akcji został ranny Henryk Anaszewski ps. „Henio”. Następnie szybkim atakiem oddział dowodzony przez pchor. „Czarnego” zajął stanowiska bojowe w odległości ok. 300 m od pociągu pancernego, z zamiarem odcięcia wycofujących się w tym kierunku Niemców. Jednak w zamiarze tym przeszkodził oddział stacjonujący w zabudowaniach Chotomowa. Pod gradem kul dobrze ukrytego nieprzyjaciela pchor. „Czarny” zmuszony był wycofać swój oddział, a następnie na rozkaz dowódcy 709. plutonu dołączył do tego plutonu w okolicy stacji Legionowo-Przystanek.

W tym okresie, w walkach na odcinku Legionowo-Przystanek – Chotomów brał udział również 705. pluton 2. kompanii dowodzony przez pchor. Ludwika Schmidta ps. „Rabczyk”.

Wycofanie plutonu i przejście do konspiracji

Po wykonaniu zadania⁹ pluton 709 wycofał się do pozycji wyjściowej na Bukowcu. Podczas powrotu powstańcy napotkali czołg nieprzyjaciela jadący z Jabłonny w kierunku Chotomowa, który otworzył ogień z broni maszynowej. Teren, na którym znajdował się pluton, był otwarty, a powstańcy nie posiadali broni przeciwpancernej. W związku z tym pluton przybrał postawę defensywną, nie angażując się w otwartą walkę. Czołg pojechał dalej w kierunku Chotomowa. Po przybyciu plutonu na Bukowiec dowódca I batalionu por. „Znicz” otrzymał od dowódcy I Rejonu ppłk. „Grosza”,

⁹ Powstańcy utrzymali w walce swoje pozycje, ale ze względu na koncentrację sił niemieckich w okolicach Legionowa i zatrzymanie się ofensywy sowieckiej dowódca rejonu ppłk „Grosz”, w obawie przed pacyfikacją miasta, wydał rozkaz wygaszenia walk w Legionowie. [przyj. red.]

rozkaz przeorganizowania batalionu. Utworzony został nowy ochotniczy batalion, którego dowództwo objął por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”. Batalion składał się z 2. kompanii pod dowództwem ppor. Zenona Janikowskiego ps. „Rys”, 709. plutonu 3. kompanii pod dowództwem pchor. Stanisława Stamirowskiego ps. „Czarny”, 4. kompanii z dowódcą por. Teofilem Kowalewskim ps. „Zygmunt”, oraz 6. kompanii dowodzonej przez Jana Raczkowskiego ps. „Motor”. Po reorganizacji batalion składający się z około 300 żołnierzy w pełnym uzbrojeniu udał się do lasów na wschód od Choszczówki. W nocy z 10 na 11 sierpnia 1944 r. w rejonie Rembelszczyzny stoczył on walkę z nieprzyjacielem. W tej akcji został ranny strz. Eugeniusz Pielach ps. „Długi”.

Dnia 12 sierpnia na rozkaz dowódcy I Rejonu ppłk. „Grosza” nastąpiła demobilizacja batalionu. Broń została ukryta w lesie koło gajówki w Choszczówce. Na miejscu postoju batalionu w Grabinie pozostał jedynie poczet dowódcy w sile 10 żołnierzy pod dowództwem ppor. Mieczysława Smereka ps. „Czcibor”, którego zadaniem była obserwacja ruchów nieprzyjaciela obsadzającego w tym czasie Rembelszczyznę, Michałów i Grabinę. W dniach 15–16 sierpnia ppor. „Czcibor” zameldował o dalszym zbliżaniu się nieprzyjaciela pod las w Grabinie. Niemcy przerąbywali drogi dla pojazdów. Dowódca I Rejonu ppłk „Grosz” odpowiedział na ten meldunek rozkazem zdemobilizowania placówki. Sam dowódca wraz z poczem w składzie: adiutant ppor. Edward Dietrich ps. „Ralf”, szef sztabu kpt. „Kongresówka”, oddział łączności i oddział osłaniający pod dowództwem sierż. (ppor.) Bronisława Majchrzyka ps. „Kajtek”, przebywał w miejscu postoju, w Leśniczówce na Bukowcu.

Zakończenie walk na terenie Legionowa

Po akcjach bojowych przeprowadzonych w ostatnich dniach lipca i w pierwszych dniach sierpnia 1944 r. oddziały I Rejonu w późniejszym okresie nie przeprowadzały już żadnych tego typu działań.

Ucisk ludności polskiej w Legionowie coraz bardziej wzrastał, ponieważ garnizon niemiecki wzmocniony został przez różne jednostki. W tym czasie w Legionowie stacjonowała dywizja węgierska, dzięki której terror niemiecki stawał się słabszy i sytuacja ludności cywilnej trochę zelżała. Niemniej duża liczba legionowian i mieszkańców okolic miasta została w tym czasie aresztowana, a następnie wysłana do kopania okopów lub wywieziona na roboty do Rzeszy. Ludność cywilna cierpiała coraz bardziej z powodu braku żywności, ale najbardziej ucierpiała wartość bojowa oddziałów partyzanckich. Chociaż zdemobilizowani żołnierze zachowywali więcej czujności i skuteczniej chronili się przed łapankami, to jednak pewna ich część została przez Niemców schwytana i podzieliła los innych pojmanych.

Z pomocą walczącej Warszawie

W tym czasie d-ca pułku ppłk „Grosz” otrzymał rozkaz gen. Bora-Komorowskiego, wydany do powstańczych oddziałów okręgu warszawskiego, z wezwaniem do przyjsia z pomocą Warszawie i nękania wroga działaniami w pierścieniu otaczającym Warszawę. Ppłk „Grosz” rozważał możliwość przesłania oddziałów bojowych do Warszawy, ale koncepcję tę odrzucił po przeanalizowaniu kilku ewentualnych dróg przebicia się do stolicy. D-ca I Rejonu doszedł do wniosku, że ze względu na poważne siły nieprzyjaciela oddzielające nasze zgrupowanie od Warszawy żaden z oddziałów nie mógłby dojść dalej niż do Pelcowizny lub Targówka. Na podstawie rozpoznania sytuacji przeprowadzonego przez nasz wywiad ustalono, że:

- nieprzyjaciel skoncentrował działa artylerii w rejonie kanału koło Żerania, którymi nękał Żoliborz i inne rejonu Warszawy,
- linią kolejową Warszawa–Modlin przejeżdżały transporty wojskowe wraz z zaopatrzeniem, uzupełniające oddziały nieprzyjaciela, które walczyły w Warszawie,

- w rejonie Targówka przy ul. Ziemowita nieprzyjaciół zorganizował bazę zaopatrzeniową dla oddziałów pancernych i samochodowych biorących udział w tłumieniu powstania w Warszawie.

Biorąc pod uwagę opisaną sytuację, ppłk „Grosz” zarządził ponowną mobilizację części oddziałów i zdecydował przeprowadzić działania bojowe odciążające powstańców w stolicy po trzech osiach.

Po osi zachodniej maszerował oddział dowodzony przez ppor. Stefana Ziemińskiego ps. „Soplica” (dowódcę 5. kompanii II batalionu) w sile około 30 żołnierzy – jego punktem wyjścia była Dąbrówka Szlachecka, a kierunkiem marszu dworzec Warszawa-Praga i Targówek.

Po osi środkowej na wschód od toru kolejowego Legionowo-Warszawa-Praga maszerowały dwa plutony w sile 35 żołnierzy pod dowództwem por. Teofila Kowalewskiego ps. „Zygmunt” (dowódcy 4. kompanii I batalionu) z oficerami: ppor. Zenonem Janikowskim ps. „Ryś” i ppor. Mieczysławem Smerekiem ps. „Czibor”. Zadaniem tego oddziału było dotrzeć do skrzyżowania ul. Toruńskiej z ul. Wysockiego na Pelcowiznie, a następnie zaatakować znajdujące się w tym rejonie oddziały wroga.

Po osi wschodniej maszerował oddział w sile 30 żołnierzy pod dowództwem por. Jana Raczkowskiego ps. „Motor” (dowódcy 6. kompanii II batalionu). Jego punktem wyjścia były Płudy, a zadaniem bojowym zniszczenie baterii niemieckich stojących w rejonie Żerania. Oddział ten maszerował równolegle do torów kolejowych Legionowo-Warszawa-Praga.

Niezależnie od tych trzech oddziałów został wysłany patrol minerski, który miał za zadanie zaminować tory przy kanale, między stacjami kolejowymi Płudy a Warszawa-Praga.

Oddział por. „Motora” dotarł do umocnień nieprzyjaciela przed kanałem i ostrzelał pociąg zdążający ze stacji Warszawa-Praga w kierunku Nowego Dworu Mazowieckiego.

Oddział por. „Zygmunta” dotarł do wyznaczonego punktu i ostrzelał dworzec Warszawa-Praga. W drodze powrotnej w kilku miejscach zniszczono połączenie telefoniczne.

Oddział ppor. „Soplicy” dotarł na peryferie Targówka, gdzie pociskami zapalającymi wznicił pożar kilku samochodów, a następnie wycofał się bez strat. Oddział ten w drodze powrotnej podciął kilka słupów linii telefonicznej w rejonie Zacisza, przy drodze do Marek.

W nocy z 14 na 15 sierpnia oddział nieporęcki por. „Koraba” wzmocniony żołnierzami ze Skrzyszewa, zaatakował w Annopolu niemiecką baterię artylerii ciężkiej, ostrzeliwującą Warszawę. Niemcy ponieśli znaczne straty w ludziach i sprzęcie. W czasie walki został ranny podchorąży Jan Mazur ps. „Brzoza”. Koledzu na rękach wynieśli go z terenu walki. Jednak rana okazała się śmiertelna. „Brzoza” zmarł 30 października 1944 r.

W ciągu następnych dni ppłk „Grosz” usiłował nawiązać łączność z rejonem Pragi. W tym czasie istniała tylko jednostronna łączność radiowa z Warszawą – odbiór Londyn. Pod koniec sierpnia 1944 r. w celu rozeznania sytuacji wysłany został na Pragę ppor. Mieczysław Smerek ps. „Czcibor”. Miał on nawiązać łączność i poznać sytuację, a po dotarciu na miejsce poszukać kontaktu z dowództwem Pragi. Jednak pod żadnym z trzech konspiracyjnych adresów nie zastał wskazanych osób. W celu dalszego rozpoznania sytuacji przeszedł on wzdłuż Wisły i dotarł do Saskiej Kępy i Grochowa. Zorientował się, że w tym czasie na Saskiej Kępie odbywały się łapanki i wyciąganie ludności cywilnej z mieszkań, po czym w kolumnie liczącej parę tysięcy osób następowała deportacja na północ przez Jabłonnę, Nowy Dwór do Niemiec. Dowiedział się też, że na Grochowie łapanki odbyły się dnia poprzedniego.

Wymarsz do Kampinosu

Pod koniec sierpnia siły niemieckie na północ od Warszawy (na froncie w rejonie Radzymina–Wołomina–Rembertowa) zostały poważnie wzmocnione. W Warszawie natomiast (już 11 sierpnia [przyp. red.]) padła Wola, a powstańcy kanałami opuszczali Stare Miasto. W związku z tym oddział prowadzony przez ppor. Stefana Ziemińskiego ps. „Soplica” otrzymał rozkaz przeprowadzenia szczegółowego rozpoznania co do możliwości zdobycia środków przeprawy przez Wisłę oraz terminu i miejsca samej przeprawy. Wokół obozu powstańczego w Puszczy Kampinoskiej coraz mocniej zaciskany był pierścień przez obsadzanie sąsiednich wsi wojskami nieprzyjaciela, przeważnie oddziałami własowców. W pierwszych dniach września zaatakowali oni powstańcze placówki w rejonie wsi Pociecha w kierunku Truskawia i Sierakowa, używając przy tym artylerii i czołgów. Ataki te powtarzano kilkakrotnie.

Już wcześniej, bo dnia 14 sierpnia 1944 r. d-ca „Kampinosu” kpt. (ppłk) Józef Krzyczkowski ps. „Szymon” przesłał do dowódcy I Rejonu ppłk. Romana Kłoczковского polecenie przeprowadzenia oddziałów legionowskich przez Wisłę i uderzenie od tyłu na nieprzyjaciela. W Płudach, w mieszkaniu por. Jana Raczkowskiego ps. „Motor” ppłk „Grosz” zwołał odprawę, w której uczestniczyli oprócz niego: adiutant I Rejonu ppor. E. Dietrich ps. „Ralf”, d-ca I batalionu por. B. Szymkiewicz ps. „Znicz”, d-ca 6. kompanii por. J. Raczkowski ps. „Motor”, d-ca ODB ppor. S. Ziemiński ps. „Soplica”, d-ca 4. kompanii por. T. Kowalewski ps. „Zygmunt”. Na odprawie oceniono sytuację jako groźną i ulegającą pogarszaniu się. Szukano wyjścia dla oddziałów z Legionowa, przy czym rozważano dwa warianty:

- pierwszy – przebiecie się do oddziałów radzieckich w rejonie Mar-ki–Wołomin,
- drugi – przejście do Puszczy Kampinoskiej.

O wyborze zdecydował rozkaz Komendy Głównej AK, przysłany przez nowo mianowanego dowódcę oddziałów Kampinos

mjr. Trzaska-Kotowskiego ps. „Okoń”, który objął dowództwo w zastępstwie przebywającego w szpitalu, rannego ppłk. „Szymona”. Było w nim polecenie przerzucenia wszystkich legionowskich oddziałów wraz z całkowitym uzbrojeniem przez Wisłę do Kampinosu, z zamiarem wysłania tych oddziałów z pomocą Warszawie.

Dowódcą odchodzącego do Puszczy Kampinoskiej batalionu został wyznaczony por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”. Organizację przeprawy powierzono ppor. Stefanowi Ziemińskiemu ps. „Soplica”.

Na odprawie dowódców kompanii, która odbyła się u szefa sztabu I batalionu sierż. Leona Rykaczewskiego ps. „Zawisza” w Legionowie przy ul. ks. Skorupki 35, wyznaczono termin zgrupowania oddziałów ochotniczych w Choszczówce. Na odprawie obecni byli: d-ca I batalionu por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz”, d-ca 2. kompanii ppor. Zenon Janikowski ps. „Ryś”, d-ca 3. kompanii st. bosman Aleksander Gierymski ps. „Fala”, d-ca 709. plutonu pchor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”, dowódca 4. kompanii por. Teofil Kowalewski ps. „Zygmunt”, szef sztabu I batalionu sierż. Leon Rykaczewski ps. „Zawisza” i d-ca 3. kompanii kpr. Stefan Wiśniewski ps. „Wist”.

Przeprawa przez Wisłę

Dnia 6 września w rejonie gajówki koło Choszczówki zaczęły gromadzić się oddziały, które ze względu na czujność nieprzyjaciela zmuszone były przechodzić z Legionowa przez szosę pojedynczo. Po wydaniu broni, która była ukryta w skrytkach na terenie gajówki, wszystkie oddziały ponownie zmobilizowanego batalionu por. „Znacza” składającego się z 2. kompanii pod dowództwem ppor. „Rysia”, 709. plutonu 3. kompanii pod dowództwem pchor. „Czarnego”, 4. kompanii – d-ca por. „Zygmunt”, 6. kompanii – d-ca por. „Motor” i plutonu z Jabłonny pod dowództwem pchor. „Michała”, były gotowe do wymarszu. Około godz. 19.00 wyruszone z Choszczówki przez tory kolejowe Warszawa–Legionowo. Następnie lasem do Bukowa, przez szosę między Buchnikiem a Bukowem w kierunku Wisły, zostawiając Tarchomin

po lewej stronie. Po godz. 21.00 batalion spotkał się z oczekującym na łodzie oddziałem ppor. „Soplicy”. Ogółem ok. 200 powstańców czekało na przeprawę. Zamówionych łodzi nie dostarczono na czas, co spowodowało duże zdenerwowanie. Ostatecznie po północy przypłynęła jedna łódka z wiadomością, że większe łodzie przeznaczone na przeprawę Niemcy przed zmierzchem rozbili granatami. O odwrocie jednak nie mogło być mowy. Cały oddział ruszył w dół rzeki, przed świtem dotarł do Kępy Burakowskiej, znajdującej się pośrodku wiślanego koryta, gdzie znalazł schronienie w gęstych zaroślach. Dzień na kępie płynął powoli. Wszyscy starali się skupić w wysokiej wiklinie, niemal bez ruchu i gorącej strawy. Żywili się tym, co zdołali zabrać: chleb i owoce, nawet nie można było ugasić pragnienia, choć brzeg był bardzo blisko. Zdradzenie bowiem Niemcom swej obecności na kępie oznaczało pewną śmierć. W każdej chwili mogli oni pokryć ją huraganem pocisków artyleryjskich i broni maszynowej, nie zostawiając śladu po wiklinie i ludziach. Niepokoiła oddział tylko kręcąca się motorówka patrolowa nieprzyjaciela, która pływała po Wiśle.

W nocy z 7 na 8 września nastąpiła przeprawa. Podpłynęły łodzie z lewego brzegu Wisły i rozpoczął się przerzut powstańców. Na pierwszych dwóch łodziach odpłynął pchor. Stanisław Sękowski ps. „Michał” ze swym plutonem, aby zająć stanowiska na przeciwnym brzegu i ubezpieczyć przeprawę. Kolejność przewozu była ściśle ustalona, łodzie 10–12-osobowe przybijały i odbijały od jednego i drugiego brzegu szybko i sprawnie. 8 września między trzecią a czwartą nad ranem przeprawa batalionu na lewy brzeg Wisły w rejonie Łomianek Dolnych została zakończona. Następnie oddział ubezpieczając się pomaszerował w stronę puszczy. Omijając osiedla między Kiełpinem a Dziekanowem Polskim doszedł do lasów, a o świcie tego dnia dotarł do wsi Pociecha. Tu natrafiono na pierwsze placówki oddziałów grupy Kampinos. W ogromnym wzruszeniu batalion legionowski zaintonował pieśń powstańczą „Rozszumiały się wierzby płaczące”, a następnie inne. Potem wśród śpiewu przeszedł przez wieś Pocichę do wsi Truskawka i stąd przed południem dotarł do wsi Wiersze. Jako miejsce wypoczynku wyznaczono wieś Truskawkę.

Walki w ramach Zgrupowania „Kampinos”

Reorganizacja i zakwaterowanie

Batalion zreorganizowano, otrzymał on numerację III i został podzielony na dwie kompanie 5. i 6., po 3 plutony, a każdy pluton na 3 drużyny. Dowódcą 5. kompanii został por. Jan Raczkowski ps. „Motor”, a dowódcą 6. kompanii por. Teofil Kowalewski ps. „Zygmunt”. D-cą 1. plutonu – ppor. Zenon Janikowski ps. „Ryś”, d-cą 2. plutonu (dotychczasowego 709. [przyp. red.]) – pchor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny”, a d-cą 3. plutonu pchor. Stanisław Sękowski ps. „Michał”. Kompanie batalionu legionowskiego zostały przesunięte do wsi Brzozówka z zadaniem „czaty” w kierunku północnym – Modlin, Janówek. Pełniący dotychczas to zadanie oddział „Jerzyków” został odwołany na inne stanowiska. Oprócz dwóch kompanii legionowskich w Brzozówce kwaterowała kompania „Zemsty” pod dowództwem por. „Porawy”. Na jej terenie w pewnej zagrodzie kwaterował oddział Armii Ludowej liczący 30 partyzantów. Kompanie batalionu legionowskiego miały placówki wysunięte w kierunku na Wrzosówkę i Małocice. W jednym dniu służbę na placówkę wystawiała kompania 5., w drugim kompania 6., a placówkę w kierunku Sowiej Woli obsługiwała kompania „Zemsty”. Z jednego z wypadów na Małocice przyprowadzono motocykl z przyczepą, zdobyty na nieprzyjacielu przez żołnierzy 2. plutonu 6. kompanii: plutonowego ps. „Fosgen”, st. strz. Mieczysława Pawłowskiego ps. „Mazur” i Mariana Szynekiewicza ps. „Pomian”. W czasie tej akcji zabito dwóch żołnierzy niemieckich z dywizji „Herman Goering” przyłapanych w trakcie dokonywania gwałtu na kobietach ze wsi Małocice.

Dnia 13 września pluton pchor. „Czarnego” wraz z oddziałem por. Adolfa Pilcha ps. „Dolina” brał udział w przyjmowaniu zrzutów lotniczych w rejonie wsi Wiersze.

Zasadzka pod Polesiem Nowym

17 września ppor. Mieczysław Smerek ps. „Czcibor” i łączniczka Jadwiga Smólska ps. „Bystra” zostali wysłani w celu zbadania sytuacji w rejonie Leoncina. Wymarsz 5. kompanii nastąpił 20 września. Dowództwo objął por. Jan Raczkowski ps. „Motor”, którego kompania wzmocniona została 2. plutonem 6. kompanii dowodzonym przez pchor. Stanisława Stamirowskiego ps. „Czarny”. Po przybyciu 5. kompanii do wsi Polesie Nowe ppor. „Czcibor” przedstawił dowództwu położenie i liczebność nieprzyjaciela, stwierdzając przy tym, że z powodu braku ciężkiej broni zaplanowany atak na pozycje nieprzyjaciela nie odniesie skutku. Na odprawie dowódców plutonów por. „Motor” zaproponował dwa działania:

- pierwsze – zaatakowanie nieprzyjaciela, który osłaniał spływ drzewa; siłą 30 żołnierzy;
- drugie – zorganizowanie zasadzki na nieprzyjaciela na drodze łączącej miejscowość Kazuń z miejscowością Leoncin, koło wsi Polesie Nowe.

Wybrano drugi plan działania. Por. „Motor” przedstawił plan akcji, w którym: 1., 2. i 3. pluton 5. kompanii miał zająć stanowiska na wzgórzu z jednym lkm¹⁰, tj. ustawić się u wlotu drogi prowadzącej z lasu w kierunku Kazunia do Leoncina. Drugi pluton 6. kompanii miał zająć stanowisko z przeciwnej strony i ubezpieczać 5. kompanię oraz zamknąć drogę do Leoncina. Oddział, składający się z 6 żołnierzy z 2. plutonu 6. kompanii dowodzony przez pchor. Zdzisława Kowalewskiego ps. „Staś”, miał zająć stanowisko na przedpolu i ostrzelać wycofującego się w głąb lasu nieprzyjaciela.

21 września 1944 r. zgodnie z planem wyznaczone plutony zajęły nakazane pozycje. Akcja bojowa rozpoczęła się z chwilą zameldowania przez pchor. „Czarnego” ruchu nieprzyjaciela z kierunku Kazunia. Po przepuszczeniu pierwszej czołówki ubezpieczenia nieprzyjaciela por. „Motor” dał sygnał ostrzału nadchodzących głównych sił

¹⁰ lkm – lekki karabin maszynowy

Niemców. Jednocześnie ubezpieczenie niemieckie zajęło stanowisko i oddało serię z broni maszynowej w kierunku 1. plutonu 5. kompanii. Oddział 2. plutonu 6. kompanii dowodzony przez pchor. „Stasia” (m.in. brali w nim udział st. strz. Mieczysław Pawłowski ps. „Mazur”, st. strz. Mieczysław Jefimow ps. „Borys”), który znajdował się na przedpolu, natychmiast zlikwidował czołówkę ubezpieczeniową, ostrzeliwując jednocześnie Niemców uciekających z polany do lasu. Oddział ten zdobył broń krótką i maszynową oraz amunicję. Od niemieckiego ognia padli: kpr. pchor. „Wawrzyniec”, kpr. pchor. „Grzmot” i kpr. „Sławek”. Ciężko ranni zostali st. strz. „Harpagon”, który zmarł w drodze do szpitala i st. strz. „Puchar”, który zmarł w szpitalu. Wszyscy wchodzili w skład 5. kompanii. Oddział po zabraniu poległych i rannych wycofał się do Brzozówki, a pole walki patrolował zwiad konny, który nadciągnął po bitwie. Straty po stronie nieprzyjaciela wynosiły 21 zabitych.

Narada sztabowa Zgrupowania „Kampinos”

22 września d-ca oddziałów Kampinos mjr Alfons Kotowski ps. „Okoń” zwołał do wsi Wiersze wszystkich dowódców oddziałów w celu omówienia sytuacji. Major „Okoń” przewidywał, że wobec słabego naporu radzieckiego Niemcy na pewno przystąpią do oczyszczania Kampinosu z oddziałów powstańczych, które nie zdołają się długo opierać. W konkluzji postawił dowódcom oddziałów dwie alternatywne koncepcje:

- pierwsza – przerzucenie oddziałów Grupy Kampinos na południe, do Gór Świętokrzyskich,
- druga – cofnięcie się na jeszcze głębsze tyły niemieckie do lasów Tucholskich.

Trzeciej możliwości – przebicia się na wschód do wojsk radzieckich – nie brano pod uwagę z powodu przeszkody, jaką stanowiła Wisła, i skomasowanie oddziałów niemieckich na bezpośrednim zapleczu linii bojowej. Drugim tematem spotkania było omówienie

wymarszu z Kampinosu. Dowódca Grupy Kampinos mjr „Okoń” opowiedział się za wymarszem całą grupą, wraz z pełnym taborem. Temu projektowi przeciwstawił się por. Bolesław Szymkiewicz ps. „Znicz” i jeszcze kilku oficerów, doradzając wymarsz pododdziałami i bez taboru. Por. Adolf Pilch ps. „Dolina” przyłączył się do stanowiska por. „Znicza”.

Niemiecki atak na Zgrupowanie „Kampinos”

Od dnia 25 września nieprzyjaciel rozpoczął systematyczne naloty na wsie kampinoskie, w których stacjonowały oddziały powstańcze. Bombardowano przede wszystkim wsie Wiersze i Krogulec, gdzie znajdowało się dowództwo Grupy Kampinos, magazyny broni i amunicji oraz połączenia radiowe z walczącą Warszawą i Londynem.

Dnia 27 września d-ca III batalionu „Znicz” został wezwany do wsi Wiersze, gdzie d-ca Grupy mjr „Okoń” wydał rozkaz opuszczenia Kampinosu i udania się w kierunku Gór Świętokrzyskich. Miejsce zbiórki wyznaczono w rejonie wsi Roztoka, na godz. 21.00. Por. „Znicz” wydał kompaniom w Brzozówce rozkaz przygotowania się do wymarszu na godz. 16.00. W czasie gdy d-ca III batalionu był w Wierszach, Niemcy rozpoczęli ataki czołgami na placówkę w Sowiej Woli i na placówkę wysuniętą w kierunku na Małocice. Na placówce w Sowiej Woli poległ porucznik z kompanii „Zemsty”, a kilku żołnierzy zostało rannych. Tego dnia ok. godz. 8.00 od strony Małocic, na placówkę, której dowódcą w tym dniu był ppor. Królikowski ps. Kujawski” z kompanii „Matora”, podjechały niemieckie czołgi. Pod wpływem silnego natarcia z użyciem artylerii i czołgów obsada placówki rozpoczęła odwrót w kierunku wsi Brzozówka. Podczas wycofywania się ranny został ppor. Królikowski. Zmarł wskutek upływu krwi. Syn, młody Królikowski, lekko ranny, brał udział w dalszych marszach batalionu i poległ dwa dni później pod Jaktorowem. Na wiadomość o zaatakowaniu placówki przez niemieckie czołgi została zaalarmowana kompania por. „Zygmunta”.

D-ca 2. plutonu 6. kompanii pchor. Stanisław Stamirowski ps. „Czarny” otrzymał rozkaz zajęcia stanowisk na placówce opuszczonej przez pluton ppor. „Kujawskiego”. Podczas przesuwania się w kierunku zagrożonej placówki pluton pchor. „Czarnego” został ostrzelany przez artylerię niemiecką. Pomimo silnego ognia pluton przedostał się w wyznaczone miejsce. Niemcy, wspierani ogniem artylerii, jeszcze kilkakrotnie atakowali placówkę. Pluton odpierał te ataki, aż do czasu natarcia czołgów nieprzyjaciela. Po zaatakowaniu placówki przez czołgi niemieckie pchor. „Czarny” otrzymał rozkaz wycofania się na lewe skrzydło 5. kompanii, w kierunku wsi Brzozówka. W tym czasie czujka wysunięta do przodu została zaskoczona przez czołg nieprzyjaciela i do niewoli dostał się st. strz. Józef Krzycki ps. „Korsarz”, który został potem zastrzelony w Pomiechówku. Pod silnym ogniem czołgów i artylerii 5. kompania dowodzona przez por. „Matora” i pluton pchor. „Czarnego” z 6. kompanii, wycofały się do wsi Brzozówka. Po południu oddziały przygotowywały się do wymarszu i ok. godz. 16.00 uformowała się kolumna marszowa na drodze wiodącej przez wieś Brzozówka w kierunku zachodnim na wieś Aleksandrów. Gdy gotowe do wymarszu oddziały stały na drodze, nadleciały niemieckie samoloty. Zrzuciły one kilkanaście bomb oraz ostrzelały przygotowane wozy z broni pokładowej. Naloty powtarzały się kilkakrotnie w ciągu godziny. W ich wyniku zginęło kilku mieszkańców wsi i żołnierzy z kompanii por. „Matora”. Dużo więcej było rannych. Ciężko ranny został szef 6. kompanii sierż. Edward Janik ps. „Wędka” (zmarł kilka godzin później), lekarz batalionu por. „Sym”, dowódca 6. kompanii por. Teofil Kowalewski ps. „Zygmunt” oraz kilku innych żołnierzy. Rannym dowódcą 6. kompanii przez cały okres marszu opiekował się sierż. Stefan Duchnowski ps. „Lis”. Po godz. 19.00. batalion wymaszerował z Brzozówki i na godz. 22.00. dotarł do miejscowości Roztoka. Dowództwo nad 6. kompanią objął ppor. Zenon Janikowski ps. „Ryś”, a nad 1. plutonem pchor. Ludwik Schmidt ps. „Rabczyk”. Wymarsz z Roztoki nastąpił z dużym opóźnieniem, kolumna maszerowała kilka godzin w kierunku południowo-wschodnim.

Wreszcie zapadła decyzja majora „Okonia” o nieopuszczaniu tej nocy puszczy. Krążąc po niej, oddziały kampinoskie znalazły się nad ranem w lesie między Zamościem a Bielinami. Tu nastąpił całodzienny odpoczynek.

Próby wyjścia z okrążenia

W godzinach popołudniowych d-ca oddziałów Grupy Kampinos wydał dalsze rozkazy. Wieczorem partyzanci mieli opuścić puszcę. Ustalono porządek wymarszu. Dwa szwadrony kawalerii stanowiły przednie oddziały straży głównej. Objął ją legionowski batalion por. „Znicza”. Za nim następowała reszta oddziałów piechoty, tabory i szpital wraz z rannymi. W straży tylnej znalazły się dwa szwadrony kawalerii. Mjr „Okoń” miał swoje miejsce w oddziale przednim straży głównej. W tym porządku w godzinach popołudniowych dnia 28 września kolumna, rozciągnięta na długość 3–4 kilometrów, wyruszyła w kierunku południowo-wschodnim, aby w okolicy Zamczyska opuścić puszcę.

Wyjście z lasu nastąpiło z opóźnieniem ok. 1,5 godziny. Dal-szy marsz prowadził na Korkowe. W okolicy wsi Wilkowo kolumna przecinała trakt Leszno-Kampinos. Tutaj nastąpiła pierwsza strze-lanina. Kto ją wywołał – trudno ocenić ze stanowiska straży głównej. Nie jest wykluczone, że szwadrony kawalerii spotkały patrol nieprzyjaciela. Strzałów nieprzyjaciela z bliskiej odległości nie było słychać. Dochodziły tylko odgłosy długich serii z karabinów maszynowych, z kierunku wschodniego, z odległości 3–4 km, (chyba z Leszna), a później odezwała się artyleria z kierunku zachodnie-go. Marsz bez przeszkód trwał około godziny. Gdy czoło kolumny znajdowało się na wysokości majątku Gawartowa Wola, gdzie mieścił się szpital, mjr „Okoń” zatrzymał kolumnę i udał się osobiście do szpitala pertraktować w sprawie pozostawienia rannych. Nieprzy-jaciel zaalarmowany poprzednią strzelaniną wysłał czołgi, które ła-two trafiły na naszą oś marszu i, rozpoznawszy tyły naszej kolumny,

zaczęły ją ostrzeliwać. W tym czasie czoło kolumny, czyli kawaleria, przeszło bez przeszkód szosę i tor kolejowy Warszawa–Błonie–Sochaczew, niestety nie pozostawiając ubezpieczeń z obu kierunków szosy. Toteż na batalion por. „Znicza” wjechało kilka niemieckich samochodów, które nie spodziewały się tu partyzantów, więc swobodniejechały szosą. Samochody nieprzyjaciela zostały zmuszone uderzeniem do odwrotu i batalion bez przeszkód maszerował dalej. Dnia 29 września ok. godz. 8.00 oddziały, przyjaźnie witane przez ludność, osiągnęły wieś Baranów. Dalej kierunek marszu prowadził przez Budy Zosiny i przez tory kolejowe Warszawa–Żyrardów do Puszczy Mariańskiej.

Przed torami w okolicy Jaktorowa dowódca Grupy Kampinos major „Okon” niespodziewanie zatrzymał kolumnę i wyznaczył poszczególnym pododdziałom stanowiska obronne. Batalion por. „Znicza” otrzymał stanowiska po osi marszu na wprost torów. W odległości 300 m zajął stanowisko oddział pchor. „Czarnego”. Gdy oddziały zajęły stanowiska i przygotowały obronę, z inicjatywy por. „Znicza” odbyła się odprawa dowódców pododdziałów u mjr. „Okonia”. Batalion legionowski był reprezentowany przez por. „Znicza” i ppor. „Czibora”. Por. „Znicz” zwrócił uwagę, że z taktycznego punktu widzenia nie można zatrzymać oddziałów przed przeszkodą, czyli przed torami. Jeśli nie istnieją jakieś inne powody, aby oddziały zatrzymać, to należy je przeprowadzić za przeszkodę, zaminować tory z kierunku Grodziska i Żyrardowa lub przynajmniej silnie uchwycić przyczółek. Do Puszczy Mariańskiej jest około 9 km. Wojsko, chociaż wymęczone całodziennym marszem, musi tę odległość pokonać bez odpoczynku i na pewno pokona. Dowódca oddziałów Kampinos nie dopuścił jednak do dyskusji ani do dalszych wypowiedzi na ten temat i wydał rozkaz wymarszu o godz. 11.00, czyli za 2 godziny.

Już po upływie 40 minut na tor wjechał pociąg pancerny nieprzyjaciela i wolnym ruchem przejeżdżał w obu kierunkach przed naszymi stanowiskami. Nadleciały też pierwsze samoloty, które początkowo ograniczały się do rozpoznania, ale później zaczęły atakować.

W tej sytuacji dowódca III batalionu por. „Znicz” zwołał odprawę dowódców kompanii i plutonów i przedstawił im własne stanowisko. Zdaniem por. „Znicza” całymi oddziałami z tej sytuacji wyjścia nie było, natomiast pojedynczo lub małymi grupami zapewne udałoby się zagrożony teren opuścić. Dowódca pozwolił też zwolnić ze służby tych partyzantów, którzy chcieli szukać wyjścia na własną rękę.

Około godz. 11.00 jednostki przygotowały się do wymarszu według uprzednio wydanego rozkazu dowódcy oddziałów majora „Okonia”. Oddział przedni straży głównej w sile jednej kompanii z łatwością opanował posterunek przy torze, biorąc do niewoli kilku Niemców i przekroczył tor. Jednak na tym sukcesie zakończyła się próba dalszego marszu naszych oddziałów. Nadjechał bowiem manewrujący pociąg pancerny i olbrzymią siłą ognia dział szybkostrzelnych i karabinów maszynowych zmusił partyzantów do cofnięcia się od torów. Tutaj po raz ostatni batalion por. „Znicza” miał styczność z dowódcą oddziałów mjr. „Okoniem”. W tym czasie nadleciało kilka samolotów nieprzyjaciela, które obniżając lot do kilkudziesięciu metrów nad ziemią, otworzyły ogień z broni pokładowej i wyrzuciły duże straty, szczególnie kawalerii. Taka sytuacja trwała mniej więcej do godz. 13.00. Do tego czasu mjr „Okon” nie podjął żadnej próby wyprowadzenia własnych oddziałów z matni, chociaż były pewne możliwości przerzucenia ich przez tory. Nie wydał też żadnych rozkazów dotyczących zorganizowania obrony przed atakiem nieprzyjaciela, a przecież należało się spodziewać, że atak szybko nastąpi, co miało miejsce około godz. 17.00.

W zaistniałej sytuacji nieprzyjaciel nie mógł zgromadzić dostatecznych sił do ataku, a odkładać go nie było sensu ze względu na noc. Dlatego uderzenie większymi siłami piechoty nieprzyjaciela nastąpiło właściwie tylko z jednego kierunku, spod Żyrardowa, w kierunku północno-wschodnim, tj. głównie na stanowisko batalionu por. „Znicza”. Atak ten był wsparty bardzo silnym ogniem dwóch pociągów pancernych (jeden manewrował na tym odcinku, a drugi nadjechał dla wsparcia) oraz samolotów. Na pozostałych odcinkach

natarcie było markowane przez małe grupki czołgów, które zresztą nie mogły rozwinąć skutecznej działalności z powodu znajdujących się tam rowów odwadniających, gęsto przecinających teren. Poza linią działania czołgów teren otaczało kilka linii gniazd karabinów maszynowych, ugrupowanych w głąb, odległych od siebie o 300–400 m.

Los 5. kompanii

Około godz. 16.00, a więc jeszcze przed generalnym atakiem nieprzyjaciela, rozstrzygnął się los części batalionu por. „Znicza”. Kompania por. „Matora”, szukając wyjścia z matni trafiła na oddziały węgierskie (kierunek na Baranów). Po rozbrojeniu partyzanci przeszli do niewoli. W tym czasie na ten odcinek nadjechały niemieckie czołgi i Niemcy usiłowali przejąć partyzantów, do czego jednak nie dopuścili Węgrzy. Niemcy zabrali natomiast dowódcę 5. kompanii Jana Raczkowskiego ps. „Motor”, brutalnie wsadzili go na czołg i odjechali. Został on zamordowany jeszcze tego samego dnia. Pozostałych partyzantów Węgrzy wyprowadzili w nocy poza linię własnych placówek i wypuścili na wolność. Wszystkim udało się uratować.

Los 2. plutonu

Po ataku nieprzyjaciela 2. pluton pchor. „Czarnego” został częściowo rozbity. Polegli st. strz. Janusz Nowacki ps. „Orkan”, st. strz. Aleksander Bonisławski ps. „Żółw”, st. strz. Ryszard Jankowski ps. „Ster”, st. strz. Mieczysław Jefimow ps. „Borys”, st. strz. Marian Szynekiewicz ps. „Pomian” i st. strz. Kazimierz Domański ps. „Słoń”.

Pchor. „Czarny” i pchor. „Ramzes” (Górczyński Kazimierz) zebrali około 10 partyzantów i, szukając wyjścia z matni, skierowali oddział w kierunku wsi Baranów, a następnie do wsi Kampinos. Podczas przedzierania się natrafili oni na patrol węgierski. Węgrzy, po rozbrojeniu partyzantów, wskazali im względnie bezpieczny kierunek marszu. Małymi grupami, bez broni, partyzanci dotarli na teren majątku

Gawartowa Wola i nocą przekroczyli szosę Warszawa–Sochaczew. Tutaj stwierdzono, że powrót do Puszczy Kampinoskiej jest niemożliwy i zdecydowano udać się do Ożarowa. Po nawiązaniu kontaktu z ppłk. Romanem Kłockowskim ps. „Grosz” przez łączniczkę Jadwigę Smólską ps. „Bystra” pchor. „Czarny” został przydzielony do ochrony ppłk. „Grosza”, który w tym czasie pełnił w Pruszkowie funkcję dowódcy „Obroży”. Po kilku dniach pchor. „Czarny” został oddelegowany do Częstochowy i otrzymał przydział do grupy dywersyjnej.

Wykazy i uzupełnienia

Wykaz nazwisk, pseudonimów i funkcji dowództwa I Rejonu Legionowo VII Obwodu Warszawa-Powiat „Obroża” (z rozwinięciem struktury I batalionu)

d-ca I Rejonu ZWZ-AK od 01.1941 r. do 03.1942 r kpt./mjr/ Amałowicz Franciszek ps. „Tatar”

d-ca I Rejonu ZWZ-AK od 03.1942 r. do 11.1944 r. mjr/ppłk/ Kłockowski Roman ps. „Grosz”

d-ca I batalionu por./kpt./ Szymkiewicz Bolesław ps. „Znicz”

szef I batalionu sierż. Rykaczewski Leon ps. „Zawisza”

d-ca 1. kompanii st. sierż. Majchrzak Ludwik ps. „Komar”

d-ca 701. plutonu chor. Malicki Józef ps. „Tygrys”

d-ca 702. plutonu sierż. Kukulak Stanisław ps. „Mars”

d-ca 703. plutonu NN ps. „Obucki”

d-ca 2. kompanii ppor. Janikowski Zenon ps. „Rys”

szef 2 kompanii sierż. Janik Edward ps. „Wędką”

d-ca 704. plutonu pchor. Gołębiewski Tadeusz ps. „Perła”

d-ca 705. plutonu pchor. Schmidt Ludwik ps. „Rabczyk”

z-ca dowódcy 705. plutonu sierż. Kuska Ignacy ps. „Jastrząb”

d-ca 706. plutonu pchor. Kalisiak Jan ps. „Mister”

d-ca 3. kompanii por./kpt./ Kasiński Stefan ps. „Kacper”

z-ca dowódcy 3. kompanii ppor. Skawiniak Stanisław ps. „Zwierz”

podoficer broni pchor./ppor./ Góralski Władysław ps. „Promień”

szef 3. kompanii kpr./chor./ Wiśniewski Stefan ps. „Wist”

d-ca 707. plutonu ppor. Patrzykont Antoni ps. „Prus”

d-ca 707. plutonu (od 01.08.1944 r.) pchor. Raczynski Jan ps. „Wiosna”

- d-ca 708. plutonu pchor./ppor./ Dąbrowski Zygmunt ps. „Błyskawica”
- d-ca 709. plutonu st. bosman/por./ Gierymski Aleksander ps. „Fala”
- z-ca dowódcy 709. plutonu pchor./ppor./ Schmidt Ludwik ps. „Rabczyk”
- z-ca dowódcy 709. plutonu (od 1943 r.) pchor./ppor./ Stamirowski Stanisław ps. „Czarny”
- d-ca 1. drużyny st. strz./sierż./ Stażka Bronisław ps. „Kokarda”
- d-ca 2. drużyny pchor./ppor./ Stankiewicz Leszek ps. „Blondyn”
- d-ca 3. drużyny sierż./chor./ Kosecki Stefan ps. „Żuraw”
- d-ca 4. kompanii por./kpt./ Kowalewski Teofil ps. „Zygmunt”
- d-ca 710. plutonu pchor./ppor./ Gadowski Jan ps. „Wilk”
- d-ca 711. plutonu ppor. Wyszowski Waldemar ps. „Korwin”
- d-ca 712. plutonu wach. Wyszczelski Leon ps. „Bem”
- d-ca 716. plutonu pchor./ppor./ Frydrychowicz Konstanty ps. „Sęp”
- d-ca II batalionu kpt. Ślizień Dymitr ps. „Dąbień”
- d-ca 5. kompanii ppor. Ziemiński Stefan ps. „Soplica”
- d-ca 6. kompanii por. Raczkowski Jan ps. „Motor”
- d-ca 7. kompanii por. Janota-Bzowski Jan ps. „Jota”
- d-ca III batalionu por. Tokaj Bronisław ps. „Bogdan”
- d-ca 8. kompanii ppor. Danielewicz Władysław ps. „Oko”
- d-ca 9. kompanii ppor. Kazubski Witold ps. „Lato”
- d-ca 10. kompanii NN ps. „Dabóg”

Wykaz żołnierzy plutonu 709

1.	st. strz.	Anaszewski Henryk	ps. „Henio”
2.	st. strz.	Bartoszewicz Bronisław	ps. „Sęp”
3.	strz.	Binard Tadeusz	ps. „Śpiewak”
4.	st. strz.	Błaszkiwicz Mieczysław	ps. „Piorun”
5.	st. strz.	Bonisławski Aleksander	ps. „Żółw”
6.	strz.	Budzyński Henryk	ps. „Sfinks”
7.	strz.	Brówka Ryszard	ps. „Kajtek”
8.	sierz.	Brzeziński Antoni	ps. „Rybak”
9.	st. strz.	Brzeziński Ireneusz	ps. „Słoń”
10.	st. strz.	Brzeziński Ryszard	ps. „Orlin”
11.	strz.	Chełstowski Stanisław	ps. „Ryś”
12.	strz.	Czajkowski Leonard	ps. „Leonardo”
13.	strz.	Dąbrowski Stanisław	ps. „Dąb”
14.	st. strz.	Dąbkowski Stanisław	ps. „Twardy”
15.	łącz.	Dądzik Aurelia	ps. „Bolesława”
16.	strz.	Domański Tadeusz	ps. „Komar”
17.	st. strz.	Domański Kazimierz	ps. „Słoń”
18.	st. strz.	Duchnowski Zygmunt	ps. „Buk”
19.	st. strz.	Frąckiewicz Stanisław	ps. „Kometa”
20.	strz.	Galiński Czesław	ps. „Goliat”
21.	st. bosman	Gierymski Aleksander	ps. „Fala”
22.	pchor.	Gierymski Eligiusz	ps. „Grom”
23.	strz.	Grabowski Jerzy	ps. „Płudek”
24.	strz.	Grabowski Włodzimierz	ps. „Gryf”
25.	strz.	Graczyk Zbigniew	ps. „Skowronek”
26.	st. strz.	Huczyński Antoni	ps. „Burza”
27.	st. strz.	Jankowski Ryszard	ps. „Ster”
28.	strz.	Jastrzębski Władysław	ps. „Jastrząb”
29.	strz.	Jefimow Mieczysław	ps. „Borys”

30.	strz.	Kęsicki Czesław	ps. „Rego”
31.	kpr.	Komorowski Edward	ps. „Lew”
32.	st. sierż.	Kosecki Stefan	ps. „Żuraw”
33.	strz.	Kruszyński Wiesław	ps. „Puchacz”
34.	st. strz.	Kuliński Leszek	ps. „Spartanin”
35.	st. strz.	Kurzycki Józef	ps. „Korsarz”
36.	st. strz.	Langner Karol	ps. „Mrok”
37.	strz.	Lewicki Józef	–
38.	strz.	Luziński Henryk	ps. „Kruk”
39.	strz.	Łabęda Tadeusz	–
40.	st. strz.	Makowski Bogusław	ps. „Śmigło”
41.	st. strz.	Makowski Zdzisław	ps. „Szpak”
42.	plut.	Matuszewski Stanisław	ps. „Bomba”
43.	strz.	Moniewski Alfred	ps. „Pański”
44.	strz.	Moniewski Mieczysław	ps. „Zawisza”
45.	st. strz.	Moniewski Ryszard	ps. „Bortnowski”
46.	strz.	Nawrot Mieczysław	ps. „Sosna”
47.	strz.	Niedźwiedź Jerzy	ps. „Miś”
48.	strz.	Nowacki Janusz	ps. „Orkan”
49.	strz.	Odolski Jan	ps. „Bill”
50.	strz.	Odolski Piotr	ps. „Sum”
51.	strz.	Osiecki Ryszard	ps. „Szczur”
52.	st. strz.	Pawłowski Mieczysław	ps. „Mazur”
53.	strz.	Perkowski Tadeusz	ps. „Perła”
54.	strz.	Pielach Eugeniusz	ps. „Długi”
55.	st. strz.	Pielach Zdzisław	ps. „Zdzisław”
56.	st. strz.	Płatek Mieczysław	ps. „Krótki”
57.	strz.	Płowski Jan	ps. „Nieustraszony”
58.	plut.	Przygodzki Józef	ps. „Strzała”
59.	strz.	Puczyński Kazimierz	ps. „Piorun”
60.	strz.	Skupio Mieczysław	ps. „Wypłosz”

61.	st. strz.	Sobiecki Benedykt	ps. „Szach”
62.	strz.	Stachnio Waław	ps. „Śmieszek”
63.	kpr. pchor.	Stankiewicz Leszek	ps. „Blondyn”
64.	plut. pchor.	Stamirowski Stanisław	ps. „Czarny”
65.	st. strz.	Stążka Bronisław	ps. „Kokarda”
66.	strz.	Stępień Zenon	ps. „Grzywa”
67.	strz.	Święcicki Józef	ps. „Mars”
68.	st. strz.	Szczerba Jerzy	ps. „Pirat”
69.	strz.	Szerszeń Stanisław	–
70.	strz.	Szulc Jan	ps. „Lister”
71.	strz.	Szymański Jerzy	ps. „Sęp”
72.	strz.	Talacha Zdzisław	ps. „Grajek”
73.	st. strz.	Turczyński Narcyz	ps. „Mściciel”
74.	st. strz.	Wasilewski Teodor	ps. „Biały”
75.	kpr.	Wasilewski Waław	ps. „Wilk”
76.	st. strz.	Weishof Zbigniew	ps. „Nelson”
77.	kpr.	Wielochowski Karol	ps. „Wilga”
78.	strz.	Wildorowicz Józef	ps. „Wiktor”
79.	strz.	Witecki Edward	ps. „Waligórski”
80.	strz.	Wiśniewski Wiktor	–
81.	strz.	Wojciechowski Stanisław	ps. „Bocian”
82.	strz.	Wojciechowski Zenon	ps. „Czarny”
83.	strz.	Zagrodzki Stefan	ps. „Wisła”
84.	strz.	Zajdler Stanisław	ps. „Orzeł”
85.	strz.	Zasiński Henryk	ps. „Henryk”
86.	strz.	Zientara Karol	ps. „Koślawy”
87.	st. strz.	Zientara Zdzisław	ps. „Pięta”

Struktura 709. plutonu na Godzinę „W”

D-ca 709. plutonu – „Fala”

Z-ca dowódcy plutonu – „Czarny”

Obserwator
„Bortnowski”

Obserwator
„Spartanin”

Goniec
„Żółw”

D-ca 1. drużyny – „Kokarda”

Z-ca dowódcy 1. drużyny – „Wilga”

Sekcja I

1. d-ca „Ster”
2. „Grzywa”
3. „Zdzisław”
4. „Henio”
5. „Pański”
6. „Zawisza”
7. „Szach”
8. „Słoń”

Sekcja II

1. d-ca „Sęp”
2. „Orzeł”
3. „Pirat”
4. „Komar”
5. „Piorun”
6. „Skowronek”
7. „Perła”
8. NN

Sekcja III

1. d-ca „Pięta”
2. „Lister”
3. „Długi”
4. „Bocian”
5. „Słoń”
6. „Kajtek”
7. „Kometa”
8. „Sum”

D-ca 2. drużyny – „Blondyn”

Z-ca dowódcy 2. drużyny – „Nelson”

Sekcja I

1. d-ca „Korsarz”
2. „Kruk”
3. „Puchacz”
4. „Orkan”
5. „Wisła”
6. „Słoma”
7. „Waligórski”
8. „Rys”

Sekcja II

1. d-ca „Szpak”
2. „Goliat”
3. „Śmigło”
4. „Sęp”
5. „Dąb”
6. „Sfinks”
7. „Leonardo”
8. „Sosna”

Sekcja III

1. d-ca „Biały”
2. „Burza”
3. „Czarny”
4. „Jastrząb”
5. „Rego”
6. „Henryk”
7. „Śmieszek”
8. „Grom”

D-ca 3. drużyny – „Żuraw”
Z-ca dowódcy 3 drużyny – „Orlin”

Sekcja I	Sekcja II	Sekcja III
1. d-ca „Buk”	1. d-ca „Strzała”	1. d-ca „Mściciel”
2. „Mazur”	2. „Płudek”	2. „Szczur”
3. „Rybak”	3. „Wiktor”	3. „Grajek”
4. „Wilk”	4. „Borys”	4. „Wypłosz”
5. „Bomba”	5. „Koślawy”	5. „Mars”
6. „Śpiewak”	6. „Mrok”	6. „Twardy”
7. „Miś”	7. „Bill”	7. „Nieustraszony”
8. „Pomian”	8. „Gryf”	8. „Łabęda”

8.4. Uzbrojenie 709. plutonu na Godzinę „W”

karabin bojowy krótki (kbk)	30 szt.
lekki karabin maszynowy (lkm)	1 szt.
pistolet maszynowy Thompson	1 szt.
pistolet maszynowy Sten	3 szt.
pistolet krótki	8 szt.
granaty przeciwczołgowe typu „Plastykon”	40 szt.
granaty „sidolki” zapalające	

Wykaz nazwisk, pseudonimów i funkcji dowództwa III batalionu w „Grupie Kampinos”

por./kpt. Szymkiewicz Bolesław	ps. „Znicz”	– d-ca batalionu
ppor. Smerek Mieczysław	ps. „Czcibor”	– adiutant d-cy
Smólska-Buchelt Jadwiga	ps. „Bystra”	– łączniczka d-cy
plut. Grzelak Tadeusz	ps. „Brzoza”	– kancelaria
kpr. Wiśniewski Stefan	ps. „Wist”	– szef batalionu
por. Raczkowski Jan	ps. „Motor”	– d-ca 5. kompanii
ppor. Ziemiński Stefan	ps. „Soplica”	– d-ca 1. plutonu
ppor. Szprynger Tadeusz	ps. „Nurt”	– d-ca 2. plutonu
ppor. Królikowski Tadeusz	ps. „Kujawski”	– d-ca 3. plutonu
por. Kowalewski Teofil	ps. „Zygmunt”	– d-ca 6. kompanii
sierż. Janik Edward	ps. „Wędką”	– szef 6. kompanii
ppor. Janikowski Zenon	ps. „Ryś”	– d-ca 1. plutonu
pchor. Stamirowski Stanisław	ps. „Czarny”	– d-ca 2. plutonu
pchor. Frydrychowicz Konstanty	ps. „Sęp”	– d-ca 1. drużyny
pchor. Kowalewski Zdzisław	ps. „Staś”	– d-ca 2. drużyny
pchor. Górczyński Kazimierz	ps. „Ramzes”	– d-ca 3. drużyny
chor./por./ Sękowski Stanisław	ps. „Michał”	– d-ca 3. plutonu

Uzbrojenie 2. plutonu 6. kompanii „Grupy Kampinos”

kbk	20 szt.
lkm – francuski	1 szt.
pistolet maszynowy Thompson	1 szt.
pistolet maszynowy Sten	8 szt.
ppanc. „Piat”	1 szt.
broń krótka i granaty	

Wykaz żołnierzy 1. plutonu 6. kompanii III batalionu „Grupy Kampinos”

ppor. Janikowski Zenon	ps. „Ryś”	d-ca plutonu
pchor. Schmidt Ludwik	ps. „Rabczyk”	d-ca drużyny
pchor. Gołębiowski Tadeusz	ps. „Perła”	d-ca drużyny
pchor. Winczakiewicz Jerzy	ps. „Andrzej”	d-ca drużyny

st. strz.	Bielski Mieczysław	ps. „Orzeł”
st. strz.	Skrzypkowski Henryk	ps. „Reks”
strz.	Barczak Tadeusz	–
strz.	Biernat Zdzisław	ps. „Burza”
strz.	Gontarczyk Bronisław	ps. „Bolek”
strz.	Grabowski Lucjan	–
strz.	Heydrych Jan	ps. „Jur”
strz.	Kasprzak Aleksander	ps. „Marek”
strz.	Kowalski Tadeusz	ps. „Gustaw”
strz.	Krauze Władysław	ps. „Pogon”
strz.	Ostaś Jerzy	ps. „Wilk”
strz.	Ostrowski Waldemar	ps. „Ner”
strz.	Rojewski Ryszard	ps. „Łoś”
strz.	Tymrakiewicz Wiesław	ps. „Rybka”
strz.	Zwierzchowski Stanisław	ps. „Jaskółka”

Wykaz żołnierzy 2. plutonu 6. kompanii III batalionu „Grupy Kampinos”

plut. pchor. Stamirowski Stanisław	ps. „Czarny”	d-ca plutonu
kpr. pchor. Frydrychowicz Konstanty	ps. „Sęp”	d-ca drużyny
kpr. pchor. Górczyński Kazimierz	ps. „Ramzes”	d-ca drużyny
kpr. pchor. Kowalewski Zdzisław	ps. „Staś”	d-ca drużyny

plut.	NN	ps. „Fozgen”
plut.	Duchnowski Stefan	ps. „Lis”
kpr.	Kozłowski Henryk	ps. „Kidi”
st. strz.	Anaszewski Henryk	ps. „Henio”
st. strz.	Boniślawski Aleksander	ps. „Żółw”
st. strz.	Domański Kazimierz	ps. „Słoń”
st. strz.	Huczyński Antoni	ps. „Burza”
st. strz.	Jankowski Ryszard	ps. „Ster”
st. strz.	Jefimow Mieczysław	ps. „Borys”
st. strz.	Kruszyński Wiesław	ps. „Puchacz”
st. strz.	Kuliński Leszek	ps. „Spartanin”
st. strz.	Kurzycki Józef	ps. „Korsarz”
st. strz.	Pawłowski Mieczysław	ps. „Mazur”
st. strz.	Piotrowski Lucjan	ps. „Murry”
st. strz.	Stępień Zenon	ps. „Grzywa”
st. strz.	Szynkiewicz Marian	ps. „Pomian”
st. strz.	Święcicki Daniel	ps. „Ares”
st. strz.	Wojciechowski Zenon	ps. „Czarny”
st. strz.	Woroszyło Zbigniew	ps. „Nik”
strz.	Duchnowski Jan	ps. „Sęk”
strz.	Kaczmarek Eugeniusz	ps. „Żbik”
strz.	Łabęda Tadeusz	–
strz.	Nowacki Janusz	ps. „Orkan”
strz.	Ogonowski Jerzy	ps. „Czarny”
strz.	Wacławski Stanisław	ps. „Stasiek”
strz.	Wiśniewski Jerzy	ps. „Puchacz”
strz.	Wójcicki Henryk	ps. „Cygan”
łącz.	Ofmańska-Szuchiewicz Donata	ps. „Foka”
łącz.	Orzeszkowski Mieczysław	ps. „Nowy”, „Ralf”

Wykaz żołnierzy 3. plutonu 6. kompanii III batalionu „Grupy Kampinos”

st. sierż. pchor. Sękowski Stanisław	ps. „Michał”	d-ca plutonu
kpr. pchor. Kielbiński Mieczysław	ps. „Fidelis”	d-ca 1. drużyny
kpr. NN	ps. „Mieczysław”	d-ca 2. drużyny

kpr.	Kielbiński Jerzy	ps. „Sven”
kpr.	Pałasz Czesław	ps. „Narwik”
st. strz.	Bansleben Henryk	ps. „Sam”
st. strz.	Bienias Edward	ps. „Góra”
st. strz.	Dankiewicz Marian	ps. „Stolarz”
st. strz.	Duchnowski Zygmunt	ps. „Buk”
st. strz.	Felicki Jan	ps. „Gruda”
st. strz.	Górny Roman	ps. „Grom”
st. strz.	Jasiński Marian	ps. „Gracz”
st. strz.	Lisowski Leszek	ps. „Biały”
st. strz.	Lisowski Wacław	ps. „Wiesław”
st. strz.	Miller Kazimierz	ps. „Kaszub”
st. strz.	Narostek Konstanty	ps. „Topór”
st. strz.	Paszkowski Ryszard	ps. „Karaś”
st. strz.	Rojewski Antoni	ps. „Lew”
st. strz.	Stawicki Ryszard	ps. „Szpak”
st. strz.	Wieraszko Stanisław	ps. „Świrek”
st. strz.	Wodzyński	ps. „Ważka”
st. strz.	Zarzycki Janusz	ps. „Rozwaga”
st. strz.	Zarzycki Zbigniew	ps. „Podhalanin”
st. strz.	Zysek Edward	ps. „Motyl”
strz.	Marczewski Wojciech	ps. „Zagłoba”
strz.	Maskiewicz Zbigniew	ps. „Zbyszek”
łącz. / san.	Ofmańska-Adamczyk Anna	ps. „Stokrotka”

Wykaz poległych, rannych i zmarłych żołnierzy 709. plutonu w okresie lat 1943–1982

Polegli:

strz.	Wildorowicz Józef	ps. „Wiktor”	rozstrzelany w 1944 r. w Warszawie
pchor.	Gierymski Eligiusz	ps. „Grom”	poległ 16.07.1944 r. Legionowo-Przystanek
st. strz.	Kurzycki Józef	ps. „Korsarz”	poległ 27.09.1944 r. w Kampinosie
pchor.	Szczerba Jerzy	ps. „Pirat”	
st. strz.	Bonisławski Aleksander	ps. „Żółw”	
st. strz.	Domański Kazimierz	ps. „Słoń”	polegli 29.09.1944 r. pod Jaktorowem
st. strz.	Jankowski Ryszard	ps. „Ster”	
st. strz.	Jefimow Mieczysław	ps. „Borys”	
st. strz.	Nowacki Janusz	ps. „Orkan”	
st. strz.	Szynkiewicz Marian	ps. „Pomian”	
st. strz.	Woroszyło Zbigniew	ps. „Nik”	
strz.	Stachnio Waław	ps. „Śmieszek”	poległ 19.8.1944 r. pod Nieporętem
strz.	Brówka Ryszard	ps. „Kajtek”	poległ w 1944 r. w Górach Świętokrzyskich

Ranni:

st. strz.	Moniewski Alfred	ps. „Pański”	ranny 01.08.1944 r. w Legionowie
st. strz.	Huczyński Antoni	ps. „Burza”	ranny 02.08.1944 r. w Legionowie
st. strz.	Anaszewski Henryk	ps. „Henio”	ranny 03.08.1944 r. Legionowo-Przystanek
strz.	Pielach Eugeniusz	ps. „Długi”	ranny 14.08.1944 r. w Choszczówce

Zmarli:

por.	Gierymski Aleksander	ps. „Fala”	zm. 24.02.1973
sierż.	Brzeziński Antoni	ps. „Rybak”	
plut.	Matuszewski Stanisław	ps. „Bomba”	
plut.	Przygodzki Józef	ps. „Strzała”	
kpr.	Wasilewski Wacław	ps. „Wilk”	zm. 1982
kpr.	Wielochowski Karol	ps. „Wilga”	zm. 1978
st. strz.	Langner Karol	ps. „Mrok”	zm. 1973
st. strz.	Moniewski Ryszard	ps. „Bortnowski”	zm. 1945
st. strz.	Płatek Mieczysław	ps. „Krótki”	zm. 1982
st. strz.	Sobiecki Benedykt	ps. „Szach”	
st. strz.	Binard Tadeusz	ps. „Śpiewak”	
strz.	Domański Tadeusz	ps. „Komar”	
strz.	Błaszkievicz Mieczysław	ps. „Piorun”	
strz.	Graczyk Zbigniew	ps. „Skowronek”	
strz.	Perkowski Tadeusz	ps. „Perła”	
strz.	Skupio Mieczysław	ps. „Wypłosz”	
strz.	Jastrzębski Władysław	ps. „Jastrząb”	
strz.	Witecki Edward	ps. „Waligórski”	zm. 1945

Tablica pamięci w kościele pw. Św. Ducha w parafii pw. Św. Jana Kantego w Legionowie

Wykaz nazwisk i pseudonimów

Wykaz nazwisk:

- Amałowicz Franciszek ps. „Tatar” 9, 11, 56
Anaszewski Henryk ps. „Henio” 19, 34, 35, 38, 58, 61, 65, 67
Bansleben Henryk ps. „Sam” 66
Barczak Tadeusz 64
Bartoszewicz Bronisław ps. „Sęp” 15, 16, 21, 25, 34, 35, 58, 61
Biechoński Adam ps. „Ogończyk” 7
Bielski Mieczysław ps. „Orzeł” 61, 64
Bienias Edward ps. „Góra” 66
Biernat Zdzisław ps. „Burza” 64
Binard Tadeusz ps. „Śpiewak” 58, 62, 68
Błaszkwicz Mieczysław ps. „Piorun” 58, 61, 68
Bonisławski Aleksander ps. „Żółw” 16, 54, 58, 61, 65, 67
Borowski Władysław 9
Bór-Komorowski 40
Brówka Ryszard ps. „Kajtek” 58, 61, 67
Brzeziński Antoni ps. „Rybak” 7, 17, 58, 62, 68
Brzeziński Ireneusz ps. „Słoń” 15, 21, 24, 35, 58, 61
Brzeziński Ryszard ps. „Orlin” 35, 58, 62
Buchelt-Smólska Jadwiga ps. „Bystra” 26, 47, 55, 63
Budzyński Henryk ps. „Sfinks” 17, 19, 21, 58, 61
Chełstowski Stanisław ps. „Ryś” 58, 61
Chrzanowski Leopold ps. „Lopek” 9
Czajkowski Leonard ps. „Leonardo” 58, 61
Czarmacki Stanisław ps. „Czort” 32
Danielewicz Władysław ps. „Oko” 57
Dankiewicz Marian ps. „Stolarz” 66
Dąbkowski Stanisław ps. „Twardy” 16, 58, 62
Dąbrowski Stanisław ps. „Dąb” 58, 61
Dąbrowski Zygmunt ps. „Błyskawica” 10, 32, 36, 57
Dądzik Aurelia ps. „Bolesława” 24, 58
Degiel Rafał 5
Dietrich Edward ps. „Ralf” 5, 7, 9, 10, 12, 13, 39, 43
Dobrosielski Jerzy 33
Domański Kazimierz ps. „Słoń” 16, 54, 58, 61, 65, 67
Domański Tadeusz ps. „Komar” 58, 68
Duchnowski Jan ps. „Sęk” 65
Duchnowski Stefan ps. „Lis” 18, 50, 65
Duchnowski Zygmunt ps. „Buk” 5, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 34, 35, 58, 62, 66
Dudziński Zdzisław ps. „Lipka” 5
Felicki Jan ps. „Gruda” 66
Frąckiewicz Stanisław ps. „Kometa” 58, 61
Frydrychowicz Konstanty ps. „Sęp” 57, 61, 63, 64
Frydrychowicz Tadeusz ps. „Zdzidna” 9
Gadowski Jan ps. „Wilk” 27, 32, 57
Galiński Czesław ps. „Goliat” 20, 58
Gdowski Zygmunt ps. „Narcyz” 9
Gierczyński Kajetan ps. „Michał” 9
Gierymska Jadwiga ps. „Zosia” 14, 15
Gierymski Aleksander ps. „Fala” 10, 12, 13, 14, 15, 17, 34, 35, 36, 37, 44, 57, 58, 61, 68
Gierymski Eligiusz ps. „Grom” 58, 67
Gołębiewski Tadeusz ps. „Perła” 27, 56, 61, 64
Gontarczyk Bronisław ps. „Bolek” 64
Góralski Władysław ps. „Promień” 56
Górczyński Kazimierz ps. „Ramzes” 54, 63, 64
Górny Roman ps. „Grom” 61, 66
Grabowski Jerzy ps. „Płudek” 58, 62
Grabowski Lucjan 64
Grabowski Włodzimierz ps. „Gryf” 58, 62
Graczyk Zbigniew ps. „Skowronek” 58, 61, 68
Grzelak Tadeusz ps. „Brzoza” 63
Hermanowicz Edward ps. „Długosz” 9
Heydrych Jan ps. „Jur” 64
Huczyński Antoni ps. „Burza” 19, 20, 24, 34, 35, 38, 58, 61, 65, 67
Jakubowski 9
Janik Edward ps. „Wędką” 50, 56, 63
Janikowski Zenon ps. „Ryś” 10, 27, 39, 41, 44, 46, 50, 56, 63, 64
Jankowski Ryszard ps. „Ster” 17, 20, 35, 54, 58, 61, 65, 67
Janota-Bzowski Jan ps. „Jota” 28, 57

Jasiński Marian ps. „Gracz” 66
 Jastrzębski Władysław ps. „Jastrząb” 58, 61, 68
 Jefimow Mieczysław ps. „Borys” 36, 48, 54, 58, 62, 65, 67
 Jeute Wojciech 5
 Jurkiewicz 9
 Kaczmarek Eugeniusz ps. „Żbik” 65
 Kalisiak Jan ps. „Mister” 27, 56
 Kasprzak Aleksander ps. „Marek” 64
 Kazubski Witold ps. „Lato” 57
 Kęsicki Czesław ps. „Rego” 59, 61
 Kielczyk Marcin 5
 Kielbiński Jerzy ps. „Sven” 66
 Kielbiński Mieczysław ps. „Fidelis” 66
 Kłoczowski Roman ps. „Grosz” 9, 11, 13, 21, 29, 30, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 55, 56
 Komorowski Edward ps. „Lew” 59
 Kopeć Zygmunt ps. „Pług” 9
 Kosecki Stefan ps. „Żuraw” 17, 23, 57, 59, 62
 Kowalewski Teofil ps. „Zygmunt” 13, 25, 27, 31, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 57, 63
 Kowalewski Zdzisław ps. „Staś” 25, 47, 48, 63, 64
 Kowalski Tadeusz ps. „Gustaw” 64
 Kozłowski Henryk ps. „Kidi” 65
 Krasieński Stefan ps. „Kacper” 7, 10, 17, 22, 32, 33, 36, 56
 Krauze Władysław ps. „Pogoń” 64
 Królikowski Tadeusz ps. „Kujawski” 13, 49, 50, 63
 Kruszyński Wiesław ps. „Puchacz” 17, 59, 61, 65
 Krzycki Józef ps. „Korsarz” 50
 Krzyczkowski Józef ps. „Szymon” 43, 44
 Krzykała Sylwester ps. „Kobra” 9, 32
 Kukulak Stanisław ps. „Mars” 56, 62
 Kuliński Leszek ps. „Spartanin” 17, 59, 61, 65
 Kurzycki Józef ps. „Korsarz” 17, 18, 20, 35, 59, 61, 65, 67
 Kuska Ignacy ps. „Jastrząb” 27, 56
 Langner Karol ps. „Mrok” 13, 59, 62, 68
 Lewicki Józef 59
 Lisowski Leszek ps. „Biały” 61, 66
 Lisowski Wacław ps. „Wiesław” 66
 Lubiński Henryk ps. „Kruk” 21, 36, 59, 61
 Łabęda Tadeusz 59, 62, 65
 Majchrzak Ludwik ps. „Komar” 10, 28, 56, 61
 Majchrzyk Bronisław ps. „Kajtek” 30, 39
 Makowski Bogusław ps. „Śmigło” 17, 18, 21, 59, 61
 Makowski Zdzisław ps. „Szpak” 59
 Malechowski Bogdan 32
 Malicki Józef ps. „Tygrys” 56
 Marczewski Wojciech ps. „Zagłoba” 66
 Maskiewicz Zbigniew ps. „Zbyszek” 66
 Matuszewski Stanisław ps. „Bomba” 59, 62, 68
 Mazur Jan ps. „Brzoza” 42
 Miller Kazimierz ps. „Kaszub” 66
 Moniewski Alfred ps. „Pański” 13, 18, 59, 61, 67
 Moniewski Mieczysław ps. „Zawisza” 17, 19, 59, 61
 Moniewski Ryszard ps. „Bortnowski” 17, 19, 34, 59, 61, 68
 Nagat Zbigniew 33
 Narostek Konstanty ps. „Topór” 66
 Nawrot Mieczysław ps. „Sosna” 59, 61
 Neugebauer 27
 Niedźwiedź Jerzy ps. „Miś” 18, 21, 36, 59, 62
 Nowacki Janusz ps. „Orkan” 18, 36, 54, 59, 61, 65, 67
 Odolski Jan ps. „Bill” 59, 62
 Odolski Piotr ps. „Sum” 59, 61
 Ofmańska-Adamczyk Anna ps. „Stokrotka” 26, 66
 Ofmańska-Szuchiewicz Donata ps. „Foka” 26, 65
 Ogonowski Jerzy ps. „Czarny” 61, 65
 Olechno Edmund ps. „Huszcza” 9
 Olechno Stanisława ps. „Sława” 9
 Orzeszkowski Mieczysław ps. „Nowy”, „Ralf” 65
 Osiecki Ryszard ps. „Szczur” 18, 59, 62
 Ostas Jerzy ps. „Wilk” 64
 Ostrowski Waldemar ps. „Ner” 64
 Pałasz Czesław ps. „Narwik” 66
 Paszkowski Ryszard ps. „Karaś” 66
 Patrzykąt Antoni ps. „Prus” 10, 56
 Pawłowski Mieczysław ps. „Mazur” 46, 48, 59, 62, 65
 Perdziński Tadeusz ps. „Tarnawa” 9
 Perkowski Tadeusz ps. „Perła” 59, 68

Pielach Eugeniusz ps. „Długi” 36, 39, 59, 61, 67
 Pielach Zdzisław ps. „Zdzisław” 17, 59, 61
 Pilch Adolf ps. „Dolina” 46, 49
 Piotrowski Lucjan ps. „Murry” 65
 Platek Mieczysław ps. „Krótki” 59, 68
 Płowski Jan ps. „Nieustraszony” 59, 62
 Potoccy 21
 Przygodzki Józef ps. „Strzała” 18, 59, 62, 68
 Puczyński Kazimierz ps. „Piorun” 59
 Raczkowski Jan ps. „Motor” 27, 29, 39, 41, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 54, 57, 63
 Raczyński Jan ps. „Wiosna” 36, 56
 Radziwiłł Konstanty ps. „Korab” 42
 Rojewski Antoni ps. „Lew” 66
 Rojewski Ryszard ps. „Łoś” 64
 Rykaczewska Barbara ps. „Joanna” 5
 Rykaczewska-Gabrysiak Gabriela ps. „Ela” 5
 Rykaczewski Leon ps. „Zawisza” 44, 56
 Schmidt Ludwik ps. „Rabczyk” 12, 13, 14, 27, 38, 50, 56, 57, 64
 Sękowski Stanisław ps. „Michał” 44, 45, 46, 63, 66
 Sikorski Władysław 7
 Skawiniak Stanisław ps. „Zwierz” 56
 Skrzeczyński Stanisław ps. „Baran” 29
 Skrzypkowski Henryk ps. „Reks” 64
 Skupio Mieczysław ps. „Wypłosz” 59, 62, 68
 Smerek Mieczysław ps. „Czycibor” 9, 39, 41, 42, 47, 52, 63
 Smólska Jadwiga ps. „Bystra” patrz Buchelt-Smólska Jadwiga
 Sobiecki Benedykt ps. „Szach” 17, 60, 61, 68
 Stachnio Waław ps. „Śmieszek” 60, 61, 67
 Stamirowski Stanisław ps. „Czarny” 5, 13, 15, 17, 20, 22, 34, 37, 38, 39, 44, 46, 47, 50, 52, 54, 55, 57, 60, 61, 63, 64
 Stankiewicz Leszek ps. „Blondyn” 17, 19, 20, 22, 35, 37, 57, 60, 61
 Stawicki Ryszard ps. „Szpak” 66
 Stążka Bronisław ps. „Kokarda” 23, 36, 57, 60, 61
 Stępień Zenon ps. „Grzywa” 18, 20, 21, 23, 34, 36, 60, 61, 65
 Szczepański Jacek 3, 5
 Szczerba Jerzy ps. „Pirat” 60, 61, 67
 Szelenbaum Waław ps. „Bonus” 9
 Szerszeń Stanisław 60
 Szprynger Tadeusz ps. „Nurt” 63
 Szulc Jan ps. „Lister” 60, 61
 Szymański Jerzy ps. „Sęp” 60
 Szymkiewicz Bolesław ps. „Znicz” 10, 11, 12, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 43, 44, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 63
 Szynekiewicz Marian ps. „Pomian” 46, 54, 62, 65, 67
 Ślizień Dymitr ps. „Dębień” 29, 57
 Święcicki Daniel ps. „Ares” 65
 Święcicki Józef ps. „Mars” 60
 Talacha Zdzisław ps. „Grajek” 60, 62
 Tokaj Bronisław ps. „Bogdan” 30, 57
 Trzaska-Kotowski Alfons ps. „Okon” 44, 48, 49, 51, 52, 53
 Turczyński Narcyz ps. „Mściciel” 18, 20, 21, 36, 60, 62
 Tymrakiewicz Wiesław ps. „Rybka” 64
 Waławski Stanisław ps. „Stasiek” 65
 Wasilewski Teodor ps. „Biały” 17, 18, 20, 36, 38, 60
 Wasilewski Waław ps. „Wilk” 60, 68
 Weishof Zbigniew ps. „Nelson” 13, 17, 18, 19, 20, 24, 34, 36, 60, 61
 Wielochowski Karol ps. „Wilga” 17, 18, 35, 60, 61, 68
 Wieraszkowski Stanisław ps. „Świrek” 66
 Wildorowicz Józef ps. „Wiktor” 60, 62, 67
 Winczakiewicz Jerzy ps. „Andrzej” 64
 Wiśniewski Jerzy ps. „Puchacz” 65
 Wiśniewski Stefan ps. „Wist” 7, 10, 22, 44, 56, 63
 Wiśniewski Wiktor 60
 Witecki Edward ps. „Waligórski” 60, 61, 68
 Wład 11
 Wodzyński ps. „Ważka” 66
 Wojciechowski Stanisław ps. „Bocian” 17, 60, 61
 Wojciechowski Zenon ps. „Czarny” 18, 20, 21, 34, 36, 60, 65
 Woroszyło Zbigniew ps. „Nik” 65, 67
 Wójcicki Henryk ps. „Cygan” 65
 Wójcik 33
 Wyszczelski Leon ps. „Bem” 57

Wyszkowski Waldemar ps. „Korwin” 57
Zagrodzki Stefan ps. „Wisła” 60, 61
Zajdler Stanisław ps. „Orzeł” 17, 60
Zarzycki Janusz ps. „Rozwaga” 66
Zarzycki Zbigniew ps. „Podhalanin” 66
Zasiński Henryk ps. „Henryk” 17, 60, 61
Ziemiński Stefan ps. „Soplica” 27, 41, 43,
42, 44, 45, 57, 63
Zientara Karol ps. „Koślawy” 60, 62
Zientara Zdzisław ps. „Pięta” 17, 18, 19, 20,
25, 36, 60, 61
Ziulkowska-Karnicka Katarzyna 5
Zwierzchowski Stanisław ps. „Jaskółka” 64
Zysek Edward ps. „Motyl” 66

Wykaz pseudonimów

- „Andrzej” – patrz Winczakiewicz Jerzy
„Ares” – patrz Święcicki Daniel
„Baran” – patrz Skrzeczyński Stanisław
„Bem” – patrz Wyszczelski Leon
„Biały” – patrz Lisowski Leszek
„Biały” – patrz Wasilewski Teodor
„Bill” – patrz Odolski Jan
„Blondyn” – patrz Stankiewicz Leszek
„Błyskawica” – patrz Dąbrowski Zygmunt
„Bocian” – patrz Wojciechowski Stanisław
„Bogdan” – patrz Tokaj Bronisław
„Bolek” – patrz Gontarczyk Bronisław
„Bolesława” – patrz Dądzik Aurelia
„Bomba” – patrz Matuszewski Stanisław
„Bonus” – patrz Szelenbaum Wacław
„Bortnowski” – patrz Moniewski Ryszard
„Borys” – patrz Jefimow Mieczysław
„Brzoza” – patrz Grzelak Tadeusz
„Brzoza” – patrz Mazur Jan
„Buk” – patrz Duchnowski Zygmunt
„Burza” – patrz Biernat Zdzisław
„Burza” – patrz Huczyński Antoni
„Bystra” – patrz Buchelt–Smólska Jadwiga
„Cygan” – patrz Wójcicki Henryk
„Czarny” – patrz Ogonowski Jerzy
„Czarny” – patrz Stamirowski Stanisław
„Czarny” – patrz Wojciechowski Zenon
„Czcibor” – patrz Smerek Mieczysław
„Czort” – patrz Czarmacki Stanisław
„Dabóg” 57
„Dąb” – patrz Dąbrowski Stanisław
„Dębień” – patrz Ślizień Dymitr
„Długi” – patrz Pielach Eugeniusz
„Długosz” – patrz Hermanowicz Edward
„Dolina” – patrz Pilch Adolf
„Ela” – patrz Rykaczewska-Gabrysiak
Gabriela
„Fala” – patrz Gierymski Aleksander
„Fidelis” – patrz Kielbiński Mieczysław
„Foka” – patrz Ofmańska–Szuchiewicz
Donata
„Fosgen” 46
„Goliat” – patrz Galiński Czesław
„Góra” – patrz Bienias Edward
„Gracz” – patrz Jasiński Marian
„Grajek” – patrz Talacha Zdzisław
„Grom” – patrz Gierymski Eligiusz
„Grom” – patrz Górny Roman
„Grosz” – patrz Kłoczkowski Roman
„Gruda” – patrz Felicki Jan
„Gryf” – patrz Grabowski Włodzimierz
„Grzmot” 48
„Grzywa” – patrz Stępień Zenon
„Gustaw” – patrz Kowalski Tadeusz
„Harpagon” 48
„Henio” – patrz Anaszewski Henryk
„Henryk” – patrz Zasiński Henryk
„Huszcza” – patrz Olechno Edmund
„Jaskółka” – patrz Zwierzchowski Stanisław
„Jastrząb” – patrz Jastrzębski Władysław
„Jastrząb” – patrz Kuska Ignacy
„Joanna” – patrz Rykaczewska Barbara
„Jota” – patrz Janota-Bzowski Jan
„Jur” – patrz Heydrych Jan
„Kacper” – patrz Krasiński Stefan
„Kajtek” – patrz Brówka Ryszard
„Kajtek” – patrz Majchrzyk Bronisław
„Karas” – patrz Paszkowski Ryszard
„Kaszub” – patrz Miller Kazimierz
„Kidi” – patrz Kozłowski Henryk
„Kobra” – patrz Krzykała
„Kokarda” – patrz Stażka Bronisław
„Komar” – patrz Domański Tadeusz
„Komar” – patrz Majchrzak Ludwik
„Kometa” – patrz Frąckiewicz Stanisław
„Kongresówka” 39
„Korab” – patrz Radziwiłł Konstanty
„Korsarz” – patrz Kurzycki Józef
„Korwin” – patrz Wyszkowski Waldemar
„Koślawy” – patrz Zientara Karol
„Krótki” – patrz Płatek Mieczysław
„Kruk” – patrz Luziński Henryk
„Kujawski” – patrz Królikowski Tadeusz
„Lato” – patrz Kazubski Witold
„Leonardo” – patrz Czajkowski Leonard
„Lew” – patrz Komorowski Edward

„Lew” – patrz Rojewski Antoni
 „Lipka” – patrz Dudziński Zdzisław
 „Lis” – patrz Duchnowski Stefan
 „Lister” – patrz Szulc Jan
 „Lopek” – patrz Chrzanowski Leopold
 „Łabęda” 62
 „Łoś” – patrz Rojewski Ryszard
 „Marek” – patrz Kasprzak Aleksander
 „Mars” – patrz Kukulak Stanisław
 „Mars” – patrz Święcicki Józef
 „Mazur” – patrz Pawłowski Mieczysław
 „Michał” – patrz Gierczyński Kajetan
 „Michał” – patrz Sękowski Stanisław
 „Mieczysław”
 „Mister” – patrz Kalisiak Jan
 „Miś” – patrz Niedźwiedz Jerzy
 „Motor” – patrz Raczkowski Jan
 „Motyl” – patrz Zysek Edward
 „Mrok” – patrz Langner Karol
 „Mściciel” – patrz Turczyński Narcyz
 „Murry” – patrz Piotrowski Lucjan
 „Narcyz” – patrz Gdowski
 „Narwik” – patrz Pałasz Czesław
 „Nelson” – patrz Weishof Zbigniew
 „Ner” – patrz Ostrowski Waldemar
 „Nieustraszony” – patrz Płowski Jan
 „Nik” – patrz Woroszyło Zbigniew
 „Nowy” – patrz Orzeszkowski Mieczysław
 „Nurt” – patrz Szprynger Tadeusz
 „Obucki” 56
 „Ogończyk” – patrz Biechoński Adam
 „Oko” – patrz Danielewicz Waldemar
 „Okoń” – patrz Trzaska-Kotowski Alfons
 „Orkan” – patrz Nowacki Janusz
 „Orlin” – patrz Brzeziński Ryszard
 „Orzeł” – patrz Bielski Mieczysław
 „Orzeł” – patrz Zajdler Stanisław
 „Pański” – patrz Moniewski Alfred
 „Perła” – patrz Gołębiowski Tadeusz
 „Perła” – patrz Perkowski Tadeusz
 „Pięta” – patrz Zientara Zdzisław
 „Piorun” – patrz Błaszkievicz Mieczysław
 „Piorun” – patrz Puczyński Kazimierz
 „Pirat” – patrz Szczërba Jerzy
 „Płudek” – patrz Grabowski Jerzy
 „Pług” – patrz Kopeć Zygmunt
 „Podhalanin” – patrz Zarzycki Zbigniew
 „Pogoń” – patrz Krauze Władysław
 „Pomian” – patrz Szynekiewicz Marian
 „Porawa” 46
 „Promień” – patrz Góralski Władysław
 „Prus” – patrz Patrzykąt Antoni
 „Puchacz” – patrz Kruszyński Wiesław
 „Puchacz” – patrz Wiśniewski Jerzy
 „Puchar” 48
 „Rabczyk” – patrz Schmidt Ludwik
 „Ralf” – patrz Dietrich Edward
 „Ralf” – patrz Orzeszkowski Mieczysław
 „Ramzes” – patrz Górczyński Kazimierz
 „Rego” – patrz Kęsicki Czesław
 „Reks” – patrz Skrzyppkowski Henryk
 „Rozwaga” – patrz Zarzycki Janusz
 „Rybak” – patrz Brzeziński Antoni
 „Rybak” – patrz Tymrakiewicz Wiesław
 „Rys” – patrz Chelstowski Stanisław
 „Rys” – patrz Janikowski Zenon
 „Sam” – patrz Bansleben Henryk
 „Sęk” – patrz Duchnowski Jan
 „Sęp” – patrz Frydrychowicz Konstanty
 „Sęp” – patrz Bartoszewicz Bronisław
 „Sęp” – patrz Szymański Jerzy
 „Sfinks” – patrz Budzyński Henryk
 „Skowronek” – patrz Graczyk Zbigniew
 „Sława” – patrz Olechno Stanisława
 „Sławek” 48
 „Słoma” 61
 „Słoń” – patrz Brzeziński Ireneusz
 „Słoń” – patrz Domański Kazimierz
 „Soplica” – patrz Ziemiński Stefan
 „Sosna” – patrz Nawrot Mieczysław
 „Spartanin” – patrz Kuliński Leszek
 „Stasiek” – patrz Waclawski Stanisław
 „Staś” – patrz Kowalewski Zdzisław
 „Ster” – patrz Jankowski Ryszard
 „Stokrotka” – patrz Ofmańska-Adamczyk
 Anna
 „Stolarz” – patrz Dankiewicz Marian
 „Strzała” – patrz Przygodzki Józef
 „Sum” – patrz Odolski Piotr
 „Sven” – patrz Kielbiński Jerzy
 „Sym” 50
 „Szach” – patrz Sobiecki Benedykt

„Szczur” – patrz Osiecki Ryszard
 „Szpak” – patrz Makowski Zdzisław
 „Szpak” – patrz Stawicki Ryszard
 „Szymon” – patrz Krzyczkowski Józef
 „Śmieszek” – patrz Stachnio Waław
 „Śmigło” – patrz Makowski Bogusław
 „Śpiewak” – patrz Binard Tadeusz
 „Świrek” – patrz Wieraszko Stanisław
 „Tarnawa” – patrz Perdziński Tadeusz
 „Tatar” – patrz Amałowicz Franciszek
 „Topór” – patrz Narostek Konstanty
 „Twardy” – patrz Dąbkowski Stanisław
 „Tygrys” – patrz Małicki Józef
 „Waligórski” – patrz Witecki Edward
 „Wawrzyniec” 48
 „Ważka” – patrz Wodzyński
 „Wędką” – patrz Janik Edward
 „Wiesław” – patrz Lisowski Waław
 „Wiktor” – patrz Wildorowicz Józef
 „Wilga” – patrz Wielochowski Karol
 „Wilk” – patrz Gadowski Jan
 „Wilk” – patrz Ostas Jerzy
 „Wilk” – patrz Wasilewski Waław
 „Wiosna” – patrz Raczynski Jan
 „Wisła” – patrz Zagrodzki Stefan
 „Wist” – patrz Wiśniewski Stefan
 „Wypłosz” – patrz Skupio Mieczysław
 „Zagłoba” – patrz Marczewski Wojciech
 „Zawisza” – patrz Moniewski Mieczysław
 „Zawisza” – patrz Rykaczewski Leon
 „Zbyszek” – patrz Maskiewicz Zbigniew
 „Zdzidna” – patrz Frydrychowicz Tadeusz
 „Zdzisław” – patrz Pielach Zdzisław
 „Znicz” – patrz Szymkiewicz Bolesław
 „Zosia” – patrz Gierymska Jadwiga
 „Zwierz” – patrz Skawiniak Stanisław
 „Zygmunt” – patrz Kowalewski Teofil
 „Żbik” – patrz Kaczmarek Eugeniusz
 „Żółw” – patrz Bonisławski Aleksander
 „Żuraw” – patrz Kosecki Stefan

Spis treści

Przedmowa	3
Od Autora	5
Geneza i struktury oddziałów	7
Szkolenie	16
Przed godziną „W”	19
Godzina „W”	29
Godzina „W” dla plutonu 709	34
Wymarsz do Kampinosu	43
Walki w ramach Zgrupowania „Kampinos”	46
Wykazy i uzupełnienia	56
Załączniki (plany):	
Rozmieszczenie batalionów i kompanii I Rejonu „Marianowo-Brzozów” VII Obwodu „Obroża” Armii Krajowej – nr 1.	
Położenie oddziałów powstańczych I Batalionu I Rejonu „Marianowo-Brzozów” w dniu 1 sierpnia 1944 r. – nr 2.	
Akcje oddziałów powstańczych I Batalionu I Rejonu „Marianowo-Brzozów” w dniach 31 lipca–3 sierpnia 1944 r. – nr 3.	
Przemarsz batalionu por. „Znicza” z Choszczówki do Puszczy Kampinoskiej – nr 4.	
Rozmieszczenie placówek batalionu por. „Znicza” we wsi Brzozówka i akcja bojowa „Motora” pod wsią Polesie Nowe – nr 5.	
Szlak bojowy plutonu 709. – nr 6.	

MUZEUM HISTORYCZNE w Legionowie

zaprasza do odwiedzenia

Wystawa stała:

*W krainach lodu i książek - rzecz
o Alinie i Czesławie Centkiewiczach*

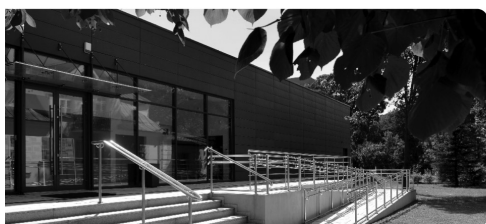
Willa Muzeum
ul. Mickiewicza 23
05-120 Legionowo

Wystawa stała:

*Dzieje garnizonu w Legionowie
1892-2012 – wybór najciekawszych
pamiątek*

Filia „Piaski”
Al. Sybiraków 23
05-119 Legionowo

Wystawa stała:

*De Profundis... Archeologia ziem
powiatu legionowskiego*

Pawilon Muzeum
ul. Mickiewicza 23
05-120 Legionowo

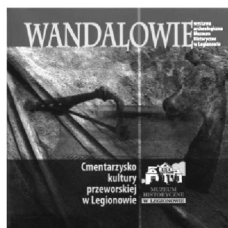

Muzeum
Historyczne
w Legionowie

Więcej informacji:

www.muzeum.legionowo.pl

ZACHĘCAMY DO LEKTURY WYDAWNICTW MUZEUM

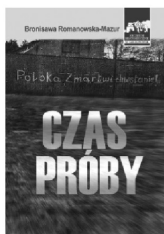
Wandalowie. Cmentarzysko kultury przeworskiej w Legionowie. Katalog wystawy, Legionowo 2009

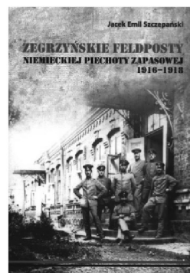
Jolanta Zajączyńska, 20 lat samorządu legionowskiego 1990-2010, Legionowo 2010

Tadeusz Szulc, 80 lat Legionovii, Legionowo 2010

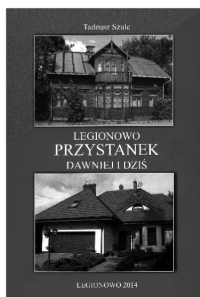
Bronisława Romanowska-Mazur, Czas próby... Historia legionowskich Kolumbów, Legionowo 2010

Jacek Szczępański, Niemiecki obóz kwarantannowy w Zegrzu 1918 r., Legionowo 2013

Jacek Szczępański, Zegrzyńskie feldposty niemieckiej piechoty zapasowej 1916-1918, Legionowo 2013

Tadeusz Szulc, Legionowo Przystanek. Dawniej i dziś, Legionowo 2014

**Turystyczny szlak patriotyczny
„Polski Walczącej”
na terenie powiatu legionowskiego**

**Wybierz się na wycieczkę
po nowych szlakach**

60,4 km
35 miejsc pamięci

59,9 km
27 miejsc pamięci

25,4 km
16 miejsc pamięci

zeskanuj QRCode

WEJDŹ

wirtualny spacer

szlaki piesze z możliwością
przejazdu rowerem

szlak.powiat-legionowski.pl
szlak@powiat-legionowski.pl
facebook SzlakPatriotyczny

Unia Europejska
Europejski
Fundusz
Rybacki

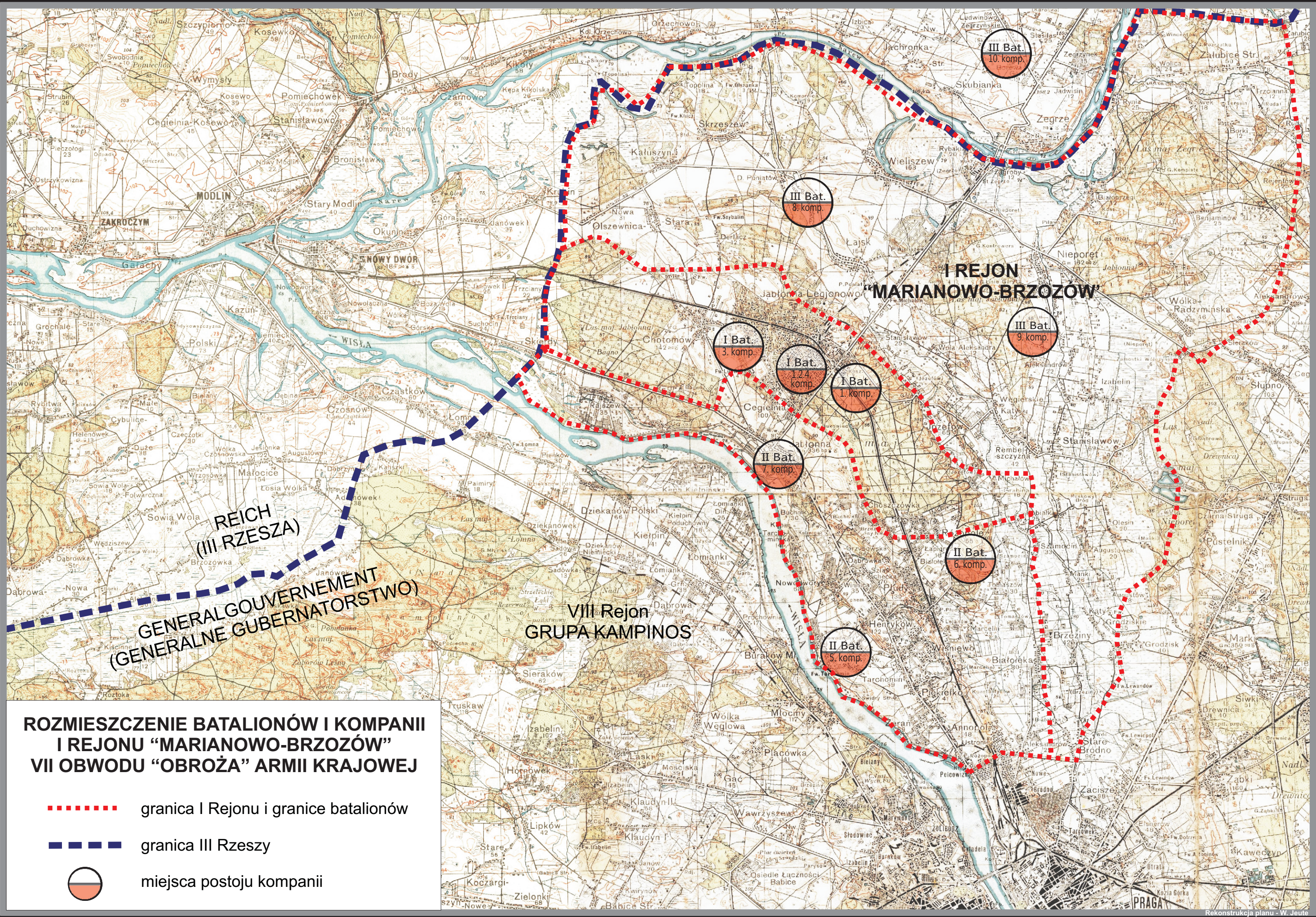

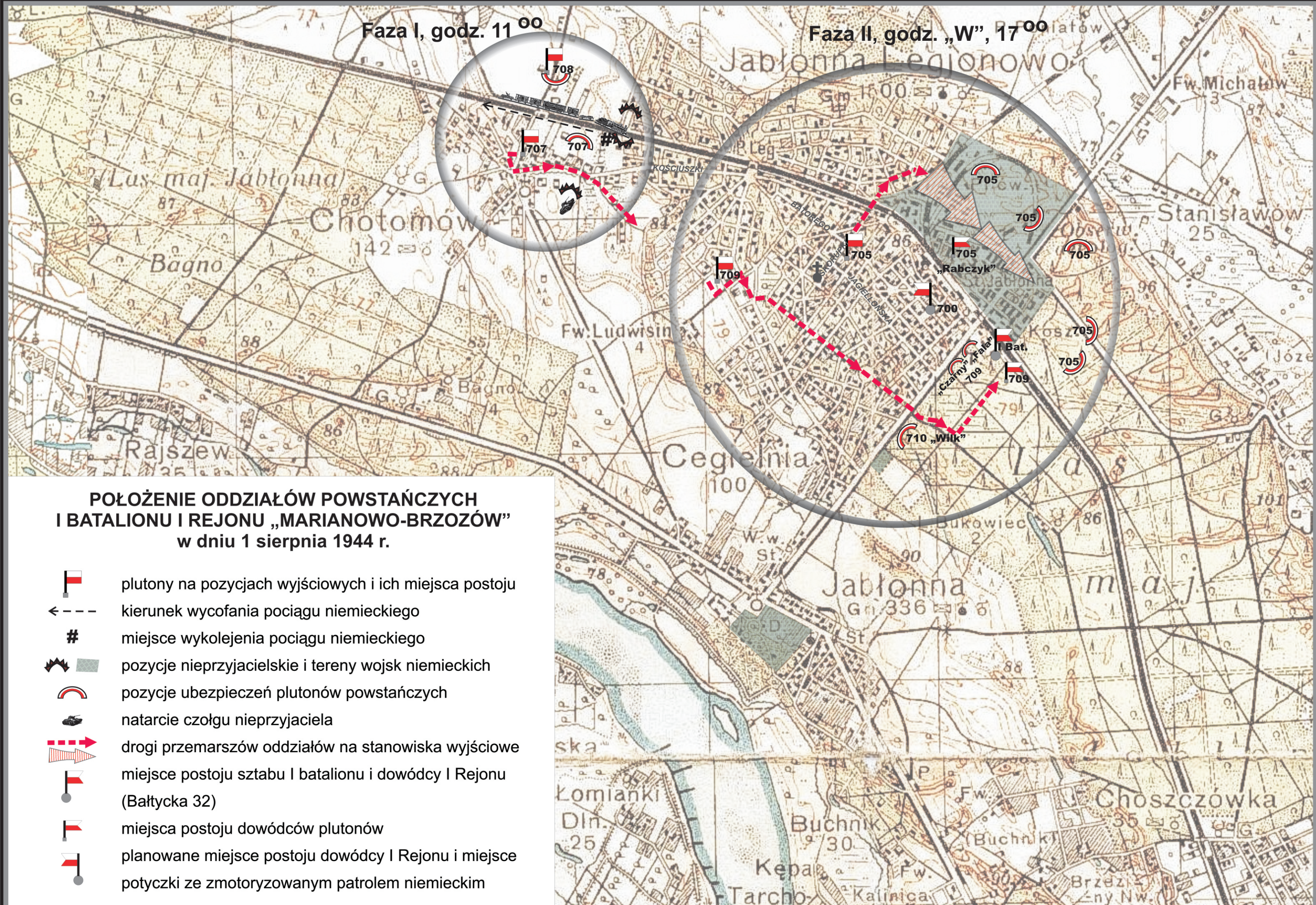
Powiat
Legionowski

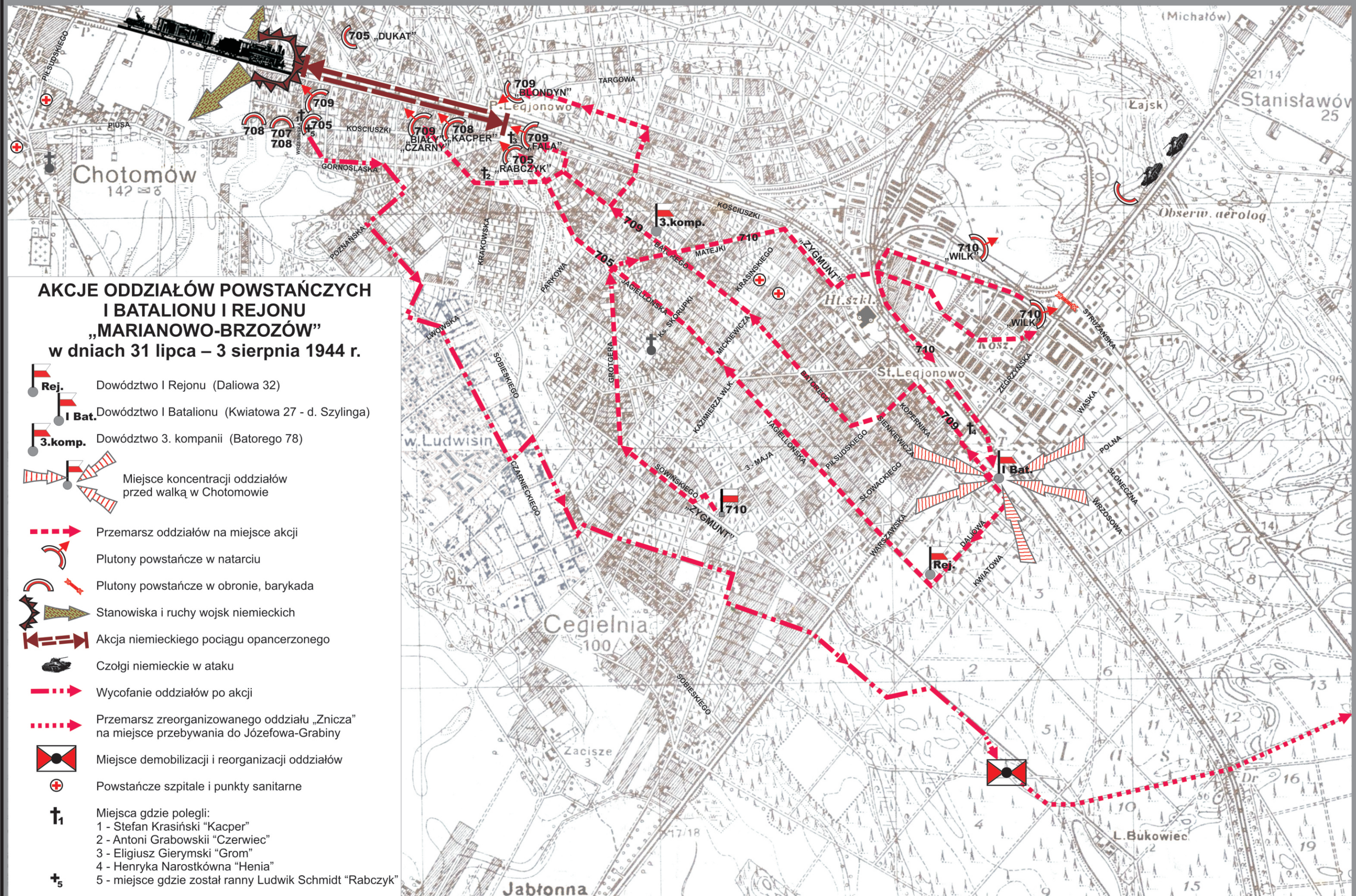
Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych
Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Mapa i przewodnik dostępne są:

- w Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie, ul. Sowińskiego 15
 - w Starostwie Powiatowym w Legionowie, ul. Sikorskiego 11
- promocja@powiat-legionowski.pl
www.powiat-legionowski.pl

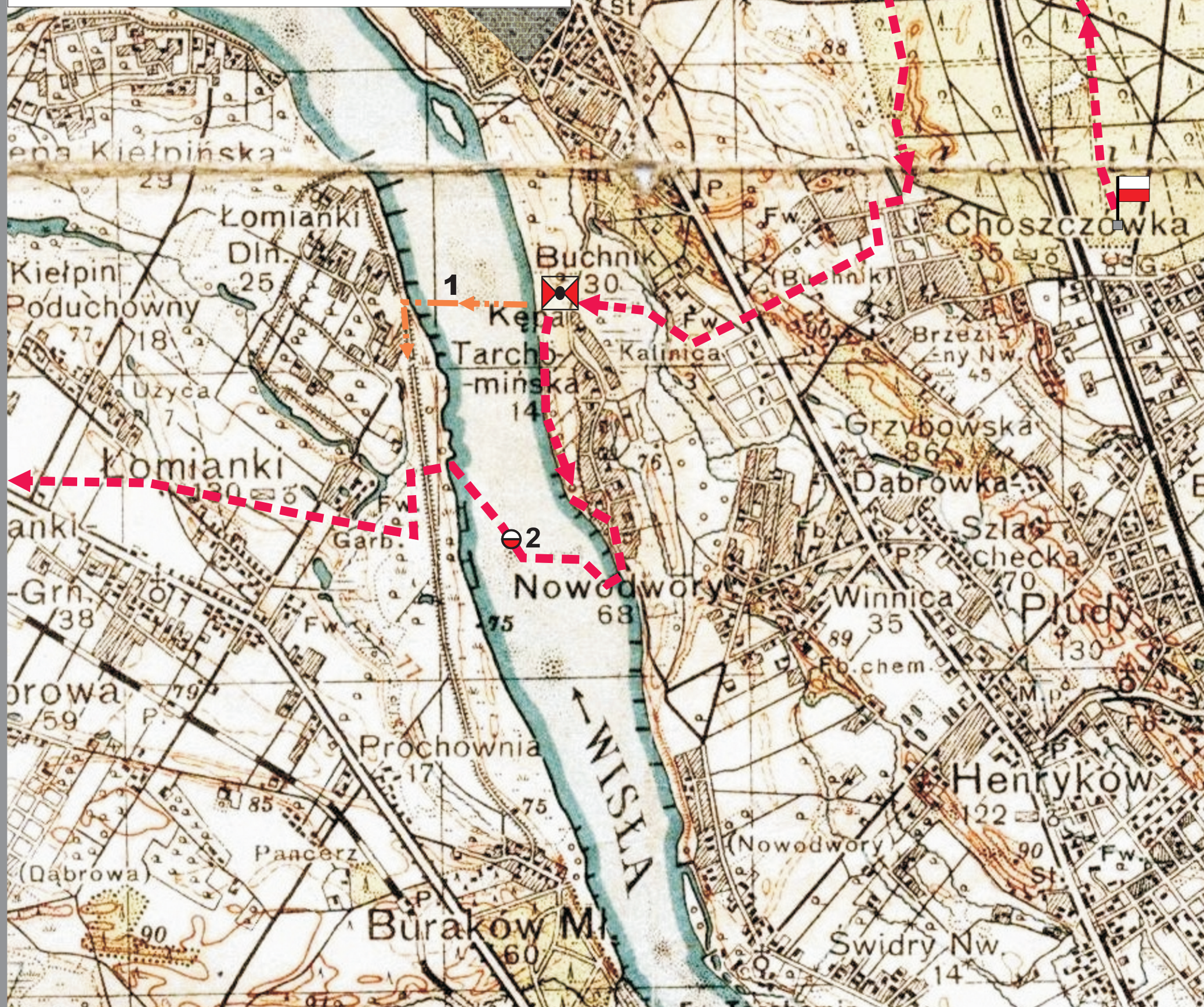

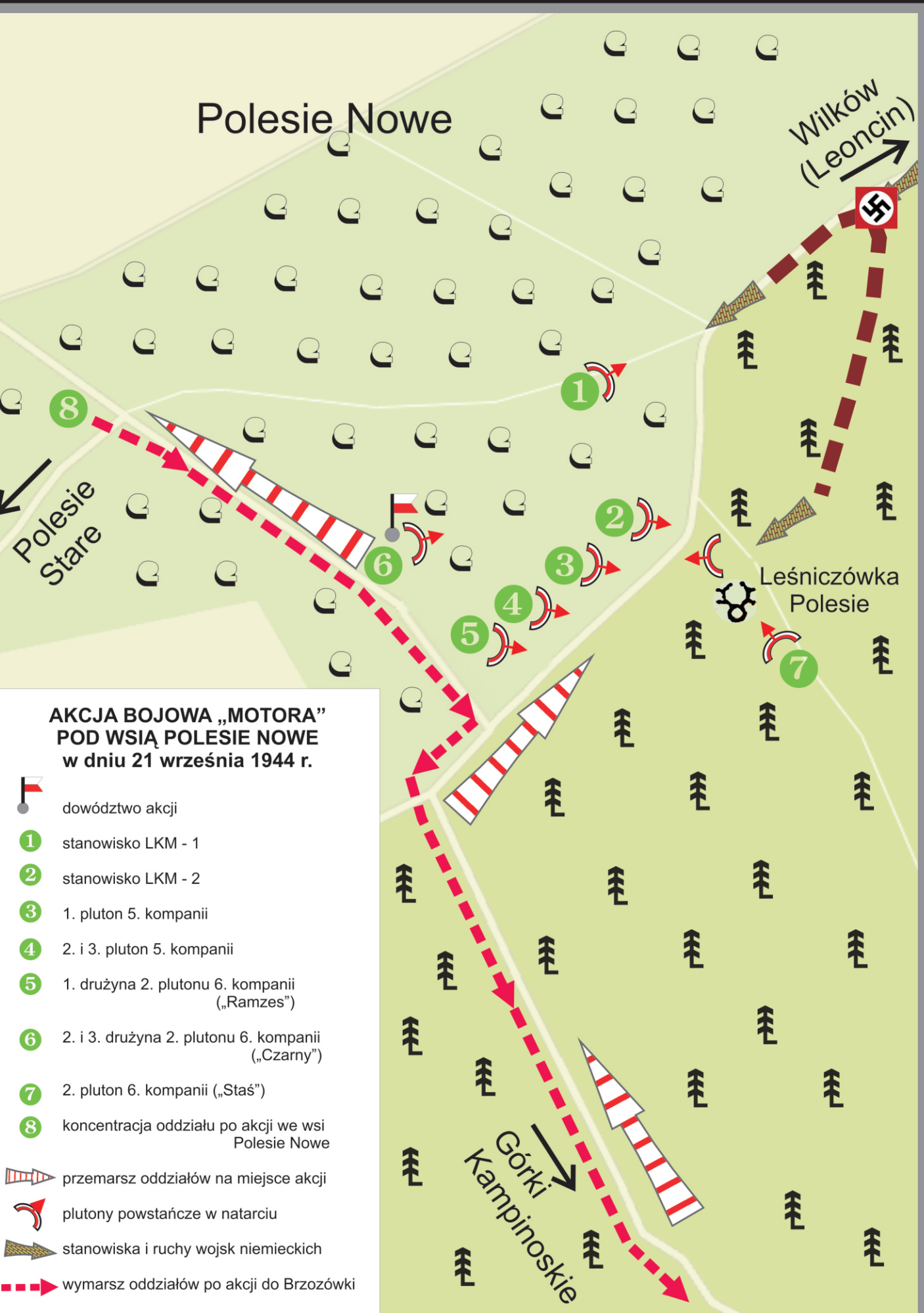
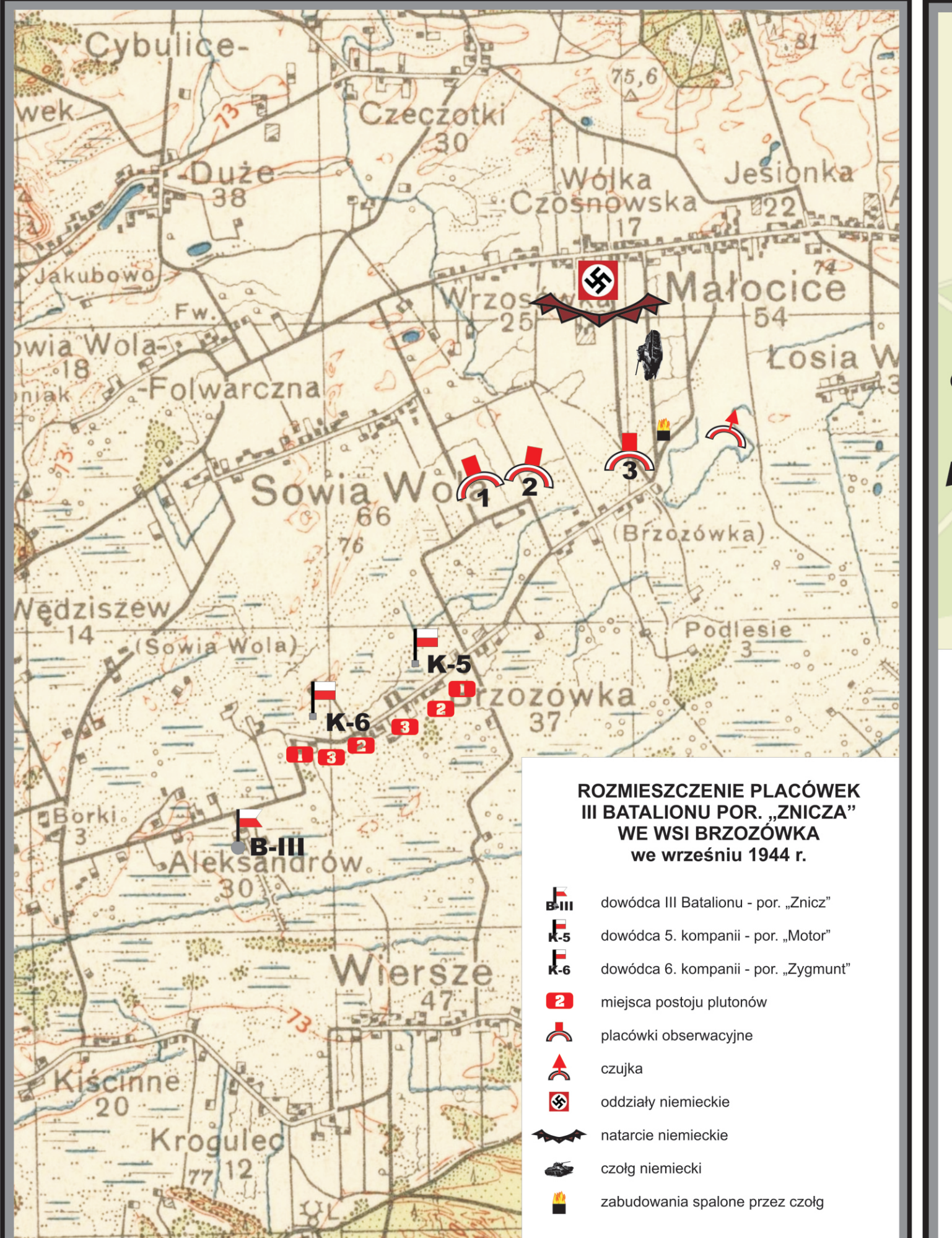

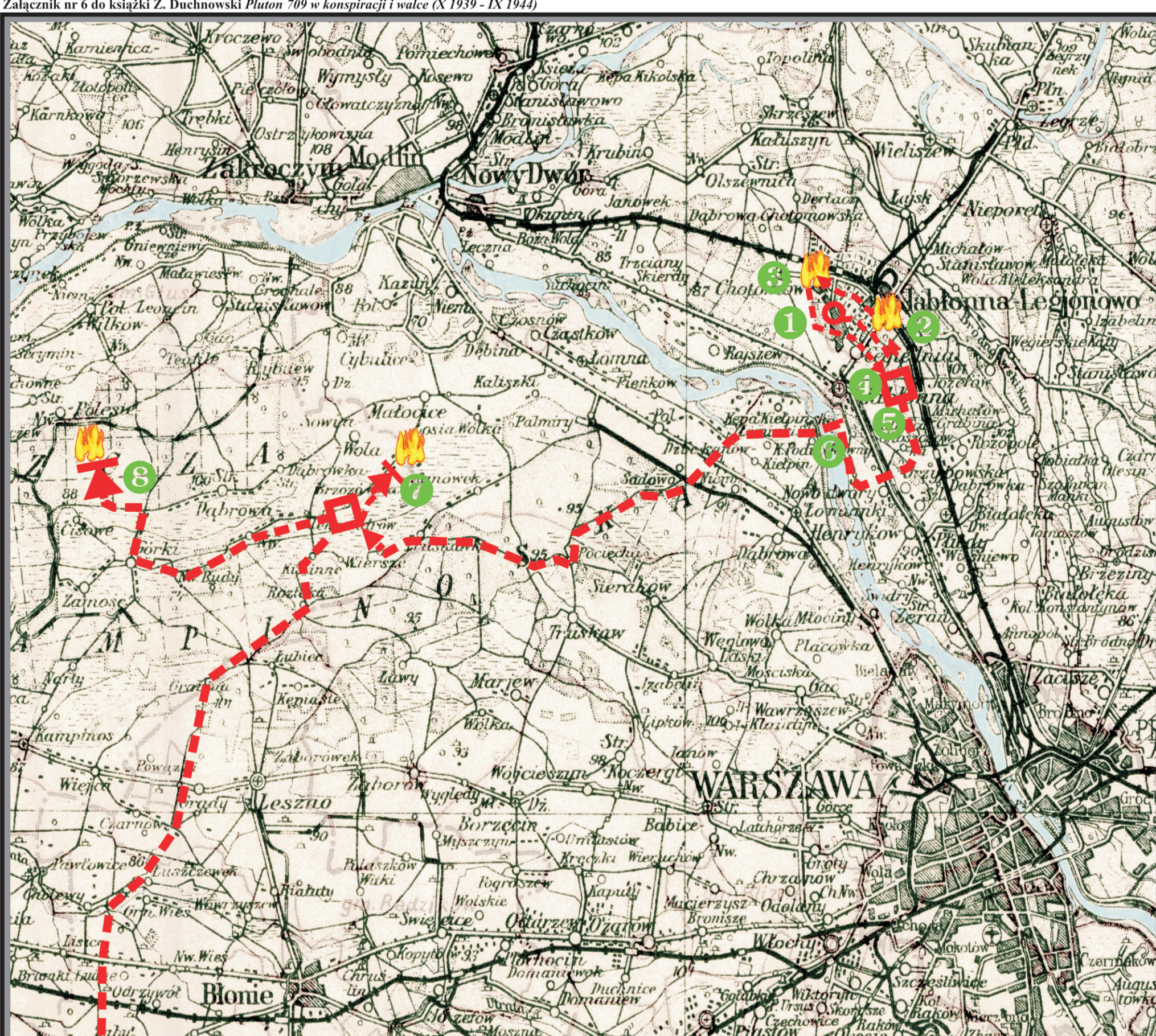

PRZEMARSZ BATALIONU POR. „ZNICZA” Z CHOSZCZÓWKI DO PUSZCZY KAMPINOSKIEJ w dniach 6 - 8 września 1944 r.

- miejsce koncentracji oddziałów w Choszczówce
(dowódca batalionu „Znicza”, 2. komp. „Ryś”,
3. komp. 709. plut. „Czarny”, 4. komp. „Zygmunt”
6. komp. „Motor”, plut. z Pragi „Michał”,
- uzupełnienie i dozbrojenie oddziałów
- połączenie z plut. zabezpieczenia przeprawy
por. „Soplicy”
- droga przemarszów batalionu por. „Znicza”
(dalej: Pocięcha, Truskawka, Wiersze, Brzozówka)
- 1 planowane miejsce przeprawy przez Wisłę
- miejsce wyczekiwania na przeprawę na wyspie
- 2 rzeczywiste miejsce przeprawy przez Wisłę
- tereny stacjonowania wojsk niemieckich
(w Jabłonie dywizje pancerne:
„Herman Göring”, „Wiking”, „Totenkopf”)

SZLAK BOJOWY PLUTONU 709 w dniach 1 sierpnia - 29 września 1944 r.

- 1 mobilizacja i koncentracja plutonu 1 sierpnia 1944 r. (Legionowo, ul. Lwowska 13) i przemarsz na pozycje bojowe przy ul. Warszawskiej
- 2 walki przy ul. Warszawskiej 2 sierpnia 1944 r.
- 3 walki w okolicach linii kolejowej Chotomów – Legionowo–Przystanek 3 sierpnia 1944 r.
- 4 pierwsza demobilizacja i reorganizacja plutonu 4 sierpnia 1944 r.
- 5 ponowna mobilizacja plutonu 6 września 1944 r.
- 6 przeprawa przez Wisłę 7-8 września 1944 r. i przemarsz do wsi Brzozówka w Puszczy Kampinowskiej
- 7 walki w okolicach Brzozówki
- 8 akcja bojowa pod Polesiem Nowym 21 września 1944 r.
- 9 wymarsz z Puszczy Kampinowskiej w dniach 27-29 września 1944 r., bitwa pod Jaktorowem i rozproszenie oddziału

Zygmunt Duchnowski ps. „Buk”, syn Stefana i Bronisławy, ur. w 1925 r. w Warszawie, mieszkaniec Legionowa.

W kwietniu 1941 r. wstąpił do konspiracji. W roku szkolnym 1943/44 ukończył tajną Szkołę Partyzanta w ramach szkolenia wojskowego zorganizowanego w I Rejonie „Marianowo-Brzozów” VII Obwodu „Obroża” Armii Krajowej i otrzymał stopień starszego strzelca z przydziałem do 709. plutonu 3. kompanii 1. batalionu tegoż Rejonu.

Podczas Powstania Warszawskiego brał czynny udział w walkach powstańczych, między innymi w penetracji legionowskich koszar chwilowo opuszczonych przez Niemców, w akcjach dywersyjnych przeciwko czołgom i samochodom nieprzyjacielskim na szosie Jabłonna-Zegrze. Jako ochotnik uczestniczył w zbrojnej wyprawie 4. kompanii por. „Zygmunta” na dworzec Warszawa-Praga. Na początku września w składzie batalionu por. „Znicza” przeprawił się przez Wisłę i walczył w „Zgrupowaniu Kampinos” w 3. plutonie 6. kompanii 3. batalionu. Awansowany do stopnia plutonowego, 29 września 1944 r., na polu walki, został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami i Krzyżem Walecznych.

Od zakończenia wojny nieprzerwanie utrzymuje kontakt ze środowiskiem byłych żołnierzy Armii Krajowej. Z chwilą utworzenia w Legionowie koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej przyjął na siebie obowiązek chorążego w poczcie sztandarowym tego koła. Szczególnie wiele pracy wkłada w budowę i utrzymanie miejsc pamięci walk Armii Krajowej oraz utrwalanie historii tych walk, czego wyrazem jest także niniejsze opracowanie.

